

PÄIKE

AJAKIRI
LASTELE JA
NOORTELE

September 1938

Hind 35 senti

Käesolevast numbrist loeme:

	Lk.
Pögenik. L. Tigane (Jutustis 1905. aastast)	258
Kuningamäe saladus. Tiit Pöldhein	263
Peep. Kaarel (Lugu Peebu uutest tempudest)	265
Matk taevarannale. Johannes Selg (Kolm koera ja Õssu saabuvad karude linna)	266
Päikese fotovõistluselt	269
Muri külaline. Villem Luhasoo (Jutustis sõbralikust koerast ja hulkuvast kassist)	270
Kassikäpake. Inger Urm (Muinasjutt)	272
Õhtul. J. Palm (Luuletus)	275
Hall sookurg Andres. Johannes Kaup (Metsavahi juures elab taltsutatud sookurg. Keegi ei tea esialgu aimatagi, kuidas niisugune lind võib inimestele palju head teha)	275
Kaunistus tegi. J. Palm (Lugu uuest loogast)	279
Mäng toas. Leks Ikoon	280
Kellele. J. Palm (Luuletus)	280
Hool. J. Palm (Luuletus)	281
Meie oma kaastöö. Sahisevas metsas. A. Salum	281
Lõbus lehekülg	283
Filminurk: Traudl Stark; koduloomad filmitähtedeks	284
„Päikese Klubi“	285
Mõista, mõista, mis see on?	287
Postkast	288

PÄIKE

Ajakiri lastele ja noortele

SEPTEMBER 1938

NR. 9

Toomas jätab jumalaga oma suviste sõpradega.

Põgenik

L. Tigane

See toimus talvel 1905. aastal, mil üle hulga aja esimene vabadoslaine käis üle meie maa, mille järelduseks olid karistussalgad, palju tapetuid ja sügav lein paljudes peredes.

Tähemaa talu õuel mängisid kolm last. Nad kavatsesid ehitada maantee poole külge õueaia äärde vägeva kindluse, laske- ja luureaукudega, mille tagant oleks hea varitseda möödasõitvaid inimesi, ehk nende keeles väenlasi, ja võib-olla mõne endasarnaste salgaga suur lahingki maha lüüa.

Tähemaa talu asetses suurest külast eemal metsakäärus, mistõttu siinsed inimesed olid viimastest suurtest sündmustest nagu kõrvale jäänud ja elasid rahulikumalt kui nende naabrid väljaspool metsa. Lapsed olid küll vanematelt inimestelt kuulnud karistussalkadest, kes saabunud siia ja peatuvad mõisas, aga mida see kõik tähendab, sellest polnud neil veel suuremat kujutlust.

Kaks suuremat last, Mart ja Tiiu, kes olid juba kooliealised, vedasid kelguga kibedasti lund, neist tükk maad noorem Mikk lükkas kelku tagant, kuigi sellest vedajatel nimetamisväärt abi polnud, sest ta jõud oli veel väiksem kui poissi ise. Kindlus pidi täna valmima, nii oli otsustatud, sest oli just parajalt sula lumi mine tea, mis ilm võib olla homme. Vall oligi juba õige kõrge, aga üks kord lund tuli sinna kindlasti veel peale vedada, kui taheti, et kindlus enda taga luurajad täielikult varjaks.

„Ei tea, kas saame ikka enne pimedat valmis?“ kahtles Tiiu.

„Peaks saama,“ arvas Mart. „Kui me poisipõngerjast kuidagi lahti saaksime. Ema ehk märkab, et ta on kaua väljas, kutsub viimati meid kõiki tuppa. Kui teda siin poleks, siis me ei tule talle vahest meeldegi.“

„Mis te ütlesite Mikust?“ küsis Mikk, kes vanemate laste kahetsuseks tihti oli õige terava kuulmisega.

Teised teadsid väga hästi, et Mikule ei maksa anda käsku tuppaminemiseks, sellest ei tuleks välja midagi muud, kui halvemal juhul pikk ja kaugelekestev nutujoru, mis ema tähelepanu

võiks juhtida otsekohe lastele. Seepärast ütles Tiiu kavalalt:

„Rääkisime, et ei tea, kas ema pühadeks juba kompvekid ja präänikud valmis tõi, kui käis eile poe juures. Peitis nagu tagasi tulles midagi krõbisevat kapinurka.“

„Ära valeta,“ venitas Mikk. „Te rääkisite Mikust, mitte präänikuist.“

„Nojah,“ ruttas Mart omalt poolt tõendama, „ütlesime, et Mikk vist magas sel ajal, kui ema seal paberitega krõbistas.“

Mikk vaatas uuriva näoga teiste otsa. Ta oli juba palju petta saanud. Mitte ei saanud praegu aru, kas nad valetasid või rääkisid tõtt.

„Kui sa õige lähesid ja vaataksid järele?“ pani Tiiu ette.

„Mina?“ läks Mikule asi juba päris kahtlaseks. Talle üldse oli õuest tuppaminek väga vastik, sest teadis, et seal ta vaevalt saab jälle tagasi välja. „Mine ise.“

Sel silmapilgul kostis eemalt, sealtpoolt metsa, kus asetses mõis, imelik, võõras ragin. Siis veel kord ja veel üks kord. Lapsed jäid kuulutama. Emagi oli ilmunud laudauksele ja seisis seal, pang käe otsas, vaadates kohkunud näoga mõisa suunas.

„Ema, mis see oli?“ küsis Tiiu.

„Püssipaugud.“

„Püssipauk see küll polnud, see kõlab hoopis teistmoodi,“ ütles Mart teadvalt. „See oli ju niisugune ragin, nagu viskaks keegi õige kõvasti suuri haavleid vastu seinu.“

„Kui paljudest püssidest korruga lastakse, siis kõlab niimoodi. See on kogupauk, nagu sõdurid ütlevad,“ seletas ema, tahtis nagu veel midagi juurde lisada, aga ei lausunud sõnagi ja läks tagasi lauta.

„Naljakas küll,“ ütles Mart. „Hulga püsside paugud kokku peaksid ju kõlama veel kõvemini kui üksik.“

„Vast seepärast, et kaugel,“ oletas Tiiu.

„Kaugel see mõis siis sinu arvates on?“ küsis Mart. Vaatas siis ümber ja sosistas salakesi:

„Kui õige lähesime vaatama, mis seal tehakse?“

Tiiu näitas silmadega Miku poole.

Mart heitis väikesele vennale pahase pilgu — küll niisugusega on häda, igale poole ta ronib järele! Siis aga hakkas ta nägu läikima. Talle oli pähe tulnud tore mõte, kuidas poisist lahti saada.

„Kuule,“ hõikas ta Tiiule meelega nii kõvasti, et eemal paterdav Mikk teda selgesti võis kuulda, „vaata, mis seal saunas peaks olema.“ Ise pilgutab kavalalt silma.

Tiiu taipas kohe, et see oli jälle mõni uus trikk.

„Mis seal siis on?“ küsis ta niisama kõvasti.

„Ei tea, kas mõni tont või? Just praegu nägin, kuidas süsimust-mehe pea vaatas saunaknast välja.“

„Uuuh!“ ütles Tiiu ja väristas end kõvasti. Mikk jälgis teisi ja siis sauna suurte silmadega.

„Lähme õige hulgakesi vaatama, mis see oli,“ pani Mart ette.

„Tule sina ka, Mikk!“ kutsus Tiiu lahkesti.

„Ei tule! Mitte ei tule!“ pistis Mikk kisen-dama, vehkis teiste poole tõrjuvalt käega ja jooksis nii mis jõudis toa poole.

„Nüüd võime minna,“ hõiskas Mart, aga ta võidurõõm oli veidi enneaegne. Ema tuli Miku kisa peale välja ja kuuldes, et suuremad lapsed väikest hirmutanud, noomis ta nad läbi ja kamandas siis kõik tuppä.

Õhtul, kella üheksa ajal, kui isa ja ema läksid lauda juurde vaatama, kas vana siga vast oma väikesi põrsaid ära ei maga, ja lapsed valmistusid süngimisele, ütles korruga Mart:

„Oi, mis mulle praegu meelde tuli! Unustasime kelgu tee äärde. Ja kelgule jäi minu uus taskunuga.“

„Mis sellest,“ arvas Tiiu. „Ega ta sealt kuhugi lähe.“

„Ei lähe ise küll, aga vaata, mõni kõnnib mööda ja võtab noa ära.“

„Too ta siis ära.“

„Tule sa kah kaasa,“ ütles Mart. „Ma üksinda ei taha minna.“

Tiiu taipas väga hästi, et Mart mitte ei tahtnud üksinda minna, vaid ei julgenud. Aga ta ei hakanud seda vennale ette viskama, sest ta ise oleks talitanud Mardi seisukorras samuti. Ta heitis korra pilgu magavale Mikule, see ei kuulnud enam midagi, siis ajas palitu selga ja lipas ühes Mardiga välja. Õues oli selge, kuuvalge ilm. Päevasest sulast polnud enam midagi järel.

Uksel kuulatasid nad. Lauda poolt kostis vanemate jutukõmin, see andis kohe julgema tunde. Siis võtsid nad teineteisel käest kinni ja jooksid üle õue.

Kelk oli alles ja nuga ka. Mart pistis viimase ruttu taskusse, kelgu aga vedasid lapsed oma kindluse.

„Tss!“ sosistas Tiiu korruga, kui nad olid kõige valmis ja tahtsid just minna tuppä tagasi. „Keegi käib.“

„Ema ja isa vast lähevad tuppä,“ arvas Mart.

„Ei,“ vaidles Tiiu, „see kostab metsa poolt.“

„Jah,“ ütles Mart, kui temagi oli silmapilgu sinneroole kuulatanud, „metsa poolt jah. Peidame ennast õige ära ja vaatame, kes sealt tuleb.“

Nad kükitasid kindlusevalli taha, hoidudes teineteisele hästi lähedale. Nii oli natuke julgem. Ühest luureaugust said nad vabalt piiluda, mis toimub metsa pool.

Pea ilmuski metsast üks mees lagedale. Ta tuli vaarudes, nagu oleks õige kõvasti purjus. Ta seisatus, vaatas tähelepanelikult õue poole, siis aga käändus ja kadus Tähemaa talu vihusauna uksest sisse, mis asetses muist hoonetest eemal üle tee metsaserval.

„Kes see peaks olema?“ sosistas Tiiu. „Ei tea, kas varas või muidu mõni purjus mees?“

„Lähme tuppä, ütleme isale,“ arvas Mart. „Las läheb, vaatab järele.“

Isa ja ema polnud veelgi lauda juurest tagasi tulnud. Lapsed pugesisid süngi ja kui isa ning ema lõppeks tuppä tagasi tulid, olid nad pika ootamise peale sügavasti magama uinunud.

Hommikul äratas lapsed kõva, võõras mehehää, mis kostis teisest toast.

„Eile lasti kuus meest mõisas maha,“ rääkis see. „Otsa peremees ja kooliõpetaja kah.“

„Issakene!“ ohkas ema. „Mida nemad siis kurja tegid?“

„Otsa peremees ju üsna vagune mehike,“ täiendas isa omalt poolt.

„Mis nad keegi siis suurt ära on teinud,“ seletas võõras. „Eks mõni käinud koosolekul, mõni pidanud kõnet, mõne peale olevat mõisahärra niisama vihane. Nagu Kasemetsa Kaarel. Oli teine terve koosolekute aeg süngis haige maas, ei saanud jalgagi välja, aga lasti ikkagi maha. Süüks antud, et teda nähtud Järveotsa mõisa põletajate seas. Õige põhjus oli aga hoo-

pis see, et Kaarel oli hakkaja vaimuga mees, luges ajalehti, ei kartnud kuski oma mehesõna välja öelda ja selg polnud tal ka küürus. Ega mõisnikud sääraseid mehi sallinud.“

„Jaah!“ ohkas ema. „Päris hirmu ajavad peale. Ma viimasel ajal ei saa enam öösi magadagi, mõtle ja mõtle, et mis sest asjast niiviisi küll peaks välja tulema.“

„Teil siin metsa sees veel kaunis rahulik, aga mis meie külas peame ütlema! Nagu mineval nädalal oli. Iga päev käisid kasakad oma vooi ära ja viisid jälle kellegi minema. Põgeneda pole meiesugusel ka kuhugi, kuhu sa perekonna jätab, muudkui istu ja oota, kuni sind tukast kinni võetakse ja ära viiakse.“

„See Kõvasoo vanem poeg, Juhan või mis ta nimi oli, see kuuldi olevat ka vallamaja juures kõva kõnemees olnud. Kuidas sellega on, kas lasti ka maha?“ küsis isa.

„Juhan oli seniajani redus, Pärnus vist, nagu inimesed räägivad. Aga sellega oligi niisugune lugu, et eile tulnud teine salaja koju ema vaatama. See ju hulka aega juba haige, mine tea, kui kaua veel elab. Öhtul aga mõisa toatüdruk, see on neile vist kaugelt sugulane, joosnud Kõvasoole, et lasku aga Juhan jalga, kinnivõtjad tulevad. Ja nagu siis Juhan uksest välja saanud, nii tulnudki juba kasakad küla poolt. Juhan saanud paksu metsa varjule, kasakad lasknud küll järele, vist haavanud teist ka — ühes kohas olnud õige palju verd maas — aga pimedas pole teda enam kätte saanud. Ei tea, kuhu ta siis lippas.“

„Selle vist lasevad nad küll maha, kui kätte saavad?“ arvas ema.

„Kindlasti,“ ütles võõras. „Ei sel poisil siis pääsemist ole.“

„Kätte saavad nad ta niikuinii,“ rääkis isa. „Kasakaid olevat praegu terve maa täis, annavad üksteisele teada, et nii- ja niisugune mees on põgenenud, oled nagu rebane lõksus.“

„Ja ega niisugust põgenejat varjata ka keegi ei tohi,“ rääkis ema. „Vaata, leitakse kellegi juurest, mine tea, mis veel tehakse, et või siin põgenikke varjama.“

Mart müksas Tiiule külge.

„Tead sa, mis?“

„Noh?“

„See mees, keda me eile öhtul nägime oma sauna minemas, oligi Kõvasoo Juhan. Seepärast ta tuikus nii kõvasti, et oli haavatud. Ja kuidas

ta enne ümber vahtis! Kartis, et viimati keegi näeb teda ja annab üles.“

„Võib-olla oli ka,“ arvas Tiiu.

Vaikus.

„Mis me nüüd teeme?“ küsis Mart. „Kas ütleme isale või ei?“

„Kui isa ta üles annab, lastakse ta maha,“ ütles Tiiu.

„Ärme siis parem ütleme,“ otsustas Mart.

„Keegi ei teagi tulla siia otsima,“ julgustas Tiiu.

Kui lapsed hiljemini õue läksid, ei saanud nad teisiti, kui pidid ikka ja jälle piiluma sauna poole. Kas põgenik on veel seal, või on ta juba minema läinud?

„Kas must mees on ikka veel saunas?“ küsis Miku.

„Mine, vaata järele,“ ütles Mart.

„Aga mis te siis vahite kogu aeg sinnapoole?“

„Vahime sinna, kuhu tahame,“ pahanes Tiiu.

„Sina aga mine vahel ja mängi mujal ka. Mis sa vahid alati, mis suuremad teevad.“

Mikk läks haavunult ema otsima, et sellele kaevata, kuidas teised teda endi juurest ära ajavad. Ema oli ju alles eile selge sõnaga käskinud, et Mart ja Tiiu peavad lapsega ilusti mängima.

„Lähme sauna juurde vaatama,“ soovitas Mart. „Ja kui Juhan on seal, ütleme, et ärgu kartku, ega me teda kasakatele üles ei anna ja emale ka ei ütle.“

„Ega ema ja isa vast ka ei taha, et Juhan lastakse maha?“ arvas Tiiu.

„Muidugi ei taha,“ vastas Mart, „aga kus nad pääsevad. Meile aga ei tee keegi midagi. Ja kes neile ütlebki, et me teadsime, et ta on siin saunas. Kui keegi küsib, salgame maha, mis nad meile siis ikka teevad?“

Lapsed jooksid sauna juurde. Lumel olid selgesti näha suured jäljed, mis läksid teest kuni saunaukseni, sealt tagasi aga enam ei tulnud.

„Näed, ta on veel seal,“ ütles Tiiu, osutades jälgedele.

„Jah. Aga kui nüüd tagaajajad tulevad, siis nad saavad otsekohe aru, et keegi on läinud sauna ja jäänudki sinna,“ ütles Mart kurvalt.

„Hoiatame teda,“ pani Tiiu ette. „Joosku minema.“

„Mis sest kasu on. Sa ju kuulsid, kui isa ütles, et kasakaid on terve maa täis. Valgega näevad kohe ära ja võtavad kinni.“

Üks hea inimene on sirni väljale unustanud, uted proovivad nüüd, kuidas tundub vihmavarjus olemine.

Tiiu heitis sauna poole haleda pilgu. Tal oli vaesest põgenikust, kes nagu metsloom ennast varjama ja kõiki inimesi kartma peab, tõsiselt kahju.

„Nüüd ma tean!“ hüüdis Mart ja tõstis sõrme üles, nagu alati, kui ta midagi eriti head välja mõtles.

„Noh?“ uudishimutses Tiiu. Ta teadis, et ega vend pole just väga rumal poiss.

„Väga lihtne,“ ütles Mart. „Peame ise tegema ühed jäljed sauna ukse juurest teele tagasi. Nii viisi näeb igauks, et see, kes läks sauna, on sealt ammu juba tagasi tulnud.“

„Tore!“ hõiskas Tiiu. „Tee nad kohe ära, siis saab süda rahu.“

„Oota, nii ruttu see ka ei lähe. Ega ma oma saabastega või minna. Igaüks näeb ju, et suured jäljed viivad sauna juurde, aga palju väiksemad tulevad sealt tagasi. Lähen tupp, ajan isa säärikud jalga.“

Tiiu ei jõudnud täna hommikul venna arukust küllalt imestella. Mart aga jooksis tupp ja tuli peagi tagasi, isa säärikud jalas.

„Noh, nüüd läheb lahti,“ ütles ta rõõmsalt ja mõlemad vandenõulased liikusid jälle sauna poole. Aga enne, kui nad jõudsid asuda tegevusse, tuli uus takistus, seekord Miku näol.

„Kas lähete jälle sauna musta meest vaatama?“ karjus ta kindlusemüürilt, kuhu oli roninud teiste märkamata.

„See puudus meil veel,“ sosistas Tiiu pahaselt. „Ega tema nähes ei tohi midagi teha, ta ju lobiseb teistele kõik ära.“

„Oh, ega ta midagi aru ei saa,“ viskas Mart käega. Ja Miku poole hüüdis ta kõvasti: „Lähen jah. Vaatan, mis ta seal teeb.“

„Aga miks sa isa saapad jalga ajasid?“

„Seepärast, et must mees kardab kangesti mehi. Ja kui mina või sina või ükskõik kes ajame endile mehe saapad jalga, siis ta peab meid ka meesteks ja jookseb koleda kisaga minema.“

Mikk kadus ruttu kindlusevalli taha, aga nina ja silmad jäid üle selle piiluma, kuidas must mees jookseb.

„Kas ta mind ka kardab, kui ajan isa saapad jalga?“ küsis ta veel.

„Muidugi.“

Tiiu krabas Mardi käsivarrest kinni ja näitas metsa poole.

„Kasakad,“ sosistas ta.

Sealt tuli tõepoolest kari inimesi, mõned ratsa, mõned jala. Lapsed pistisid jooksmas maja poole, unustades hirmuga kõik muu. Mart, kel-

lel isa suurte saabastega paha oli joosta, viskas need otsast ära ja lippas niisama, sokkide väel, toa poole.

Meestesalk suundus otsejoones talu poole. Ema ja isa, kes tulid laudast loomadele põhku ette panemast, jäid hirmust kahvatute nägudega keset õue seisma. Nad mõtlesid, et nüüd tullakse isa kinni võtma. Mõisa valitseja ja kubjas, kes olid kasakatega kaasa tulnud, kõnidsid teiste ees.

„Jõudu,“ ütles valitseja. „Kas te olete näinud siin üht põgenikku?“

Isa ja iseäranis ema ohkasid silmanähtavalt kergendunult.

„Pole näinud kedagi,“ ütles isa.

„Ära valeta,“ käratas valitseja. „Meile öeldi, et ta tuli siia poole.“

„Päris tõesti ei ole näinud,“ rääkis isa. „Ei tea, kes see peaks põgenenud olema?“

„On üks krants. Kõvasoo Juhan.“

„Ära vaata sauna poole,“ sosistas Tiiu Mardile. „Muidu nad saavad aru.“

„Tüdruk!“ käratas korruga valitseja Tiiule. „Ütle, kus on põgenik.“

„Ei tea,“ vastas Tiiu nutuse häälega ja püüdis pugeda Mardi selja taha peitu.

Valitseja rääkis endaga kaasa tulnud mees-tele midagi võõras keeles, mispeale mõned mehed läksid majja, mõned lauta, mõned talli.

„Otsime teil maja läbi,“ seletas valitseja. „Ja kui siit midagi leitakse, siis hoidke oma nahk.“

„Ei ole siin kedagi,“ tõendas isa jälle.

Mart tõmbas Tiiu kõrvale.

„Kui nad nüüd ta leiavad, ei tea, mis siis küll saab.“

Tiiule kippus hirmu pärast kõvasti nutt peale. Valitseja oli nii vihase näoga, kes teab, mis ta teeb veel, ja kasakatel olid püssid kaasas. Talle tuli meelde eileõhtune ragin, mida ema nimetas kogupauguks. Võib-olla hakkavad nad ka siin niiviisi laskma.

Mehed tulid õue tagasi, laiutasid käsi, raputasid päid ja rääkisid midagi võõras keeles.

„Ei ole,“ ütles valitseja. „Hea küll, vaatame siis edasi. Ta sai eile haavata, ei tea, kui kaugel ta ikka niiviisi läks.“

Mart lõi Tiiule külge, sel muutus nagu jälle natuke selgemaks.

Mehed pidasid veel natuke aega aru, siis hakkasid liikuma õuest välja. Lapsed jooksid

ruttu kindlusse vaatama, kuhu nad lähevad. Nad ei läinud kaugemale kui saunani, kus hakkasid laste suurimaks ehmatuses uurima teelt sauna viivaid jälgi.

„Hei, peremees!“ hõikas valitseja. „Kes teil seal saunas on?“

„Seal pole kedagi,“ ütles isa, rutates ehmunult lähemale.

„Ära valeta. Näed, mehe jäljed viivad sauna, aga välja pole seal keegi tulnud. Tähendab, seal peab keegi peidus olema.“

Isa kehtas abitult õlgu. Temagi nägi nüüd jälgi lumel.

Vahepeal kasakad piirasid sauna ümber ja seadsid püssid laskevalmis.

„Tule välja!“ hüüdis valitseja. „Nüüd sa enam ei pääse meie käest.“

Saunaukse link lõgises tükk aega, siis lükati uks lahti ja kõik nägid Mikku, kes seisis seal, suured isa saapad jalas. Märgates enda poole pööratud püssiotsi, pistis ta suure häälega kisedama ja isa-ema appi karjuma. Kasakatele näis see pilt palju nalja pakkuvat, nad naersid müri- nal ja lasksid püssid langeda.

„Poiss!“ hüüdis valitseja pettunult. „Mida sina seal teed?“

Mikk nuttis veel kõvemini ja alles kui ema juurde jooksis ning ta sülle haaras, jutustas ta, et läinud sauna ja tahtnud vaadata, kas must mees tõesti teda kardab, kui tal on isa saapad jalas. Aga saunas pole musta meest olnud, nähtavasti oli see juba ära läinud.

„Missugune must mees?“ küsis valitseja.

„Teised ütlesid, et siin on must mees ja kui Mart või mina või ükskõik kes paneb isa saapad jalga, siis ta jookseb minema ja kisedab hirmsasti.“

Valitseja vaatas laitva pilguga emale otsa.

„Ei ole hea lapsi niimoodi kollidega hirmutada,“ noomis ta. „Laps hakkabki hiljemini iga-sugu asju kartma. Mina ei hirmuta oma lapsi kunagi ja on ka teised poole julgemad kui külalapsed.“

„Ega mina ole teda hirmutanud, vaid vanemad lapsed,“ vabandas ema.

„Vitsu neile vaja,“ ütles valitseja, vaadates ähvardavalt kindluse poole, mille valli taha kadusid lipsti kaks pead. Siis läks ta kasakate juurde, heitis käega, et ei maksa siin enam aega viita, ja terve salk hakkas ruttu kaugenema mööda teed.

Kuningamäe saladus

Tiit Pöldhein

(Järg.)

Eerik hoidis kramplikult Jüri käest kinni, võpatades, kui välgusähvatus pani helendama puudealuse. Raske vihmahoog rabises läbi puude oksastiku nii rängalt, et Eerik tundis peagi, kuidas vesi jooksis ojana üle selja.

„Ettevaatust nüüd!“ hüüdis Jüri ja hakkas tasakesi laskuma piki teerada, mis viis alla oja äärde. Äike muutus üha ägedamaks, kuna välgd sähvisid nüüd peaaegu lakkamatult. Samuti ei tahtnud lõppeda kõuemürin. Alt oli kuulda, kuidas vihmast paisutatud oja voolas vulisedes üle kivide, ning Eerik astus Jüri järel otse kiirelt voolavas vette.

Jüri tõmbas teda aga sõnalausumata kätpidi edasi. Järsku tundis Eerik, et vihmasedu lakkas, kuigi veepiiskade rabin kestis edasi. Poisid olid saabunud koopasse, mille vesi kunagi muiste uuristanud liivakaldasse.

8.

Elektritaskulamp valgustas koopa sisemust, mis tagapool lõppes mustava tunnelina, kuid selle avaust kattis laest allavarisenud liiv.

Kui neist enam ühtki heli polnud kuulda, läks ema õue tagasi. Ta kuulis, kuidas Tiiu Mar-dile kindlusevalli taga ütles:

„Ma pidin hirmu pärast ära surema, et nüüd saavad ikka vaese Juhani kätte.“

„Ei tea, kas Mikk tõesti teda saunas ei näinud?“ küsis Mart.

„Vast ta oli laval pikali,“ oletas Tiiu. „Mikk ju nii kõrgele ei näe. Pärast, kui teised tuppä lähivad, hiilime vaatama, mis ta seal teeb.“

„Kellest te räägite?“ küsis ema.

Lapsed läksid segaseks, kogelesid, aga lõpuks pidi siiski kogu loo üles tunnistama. „Me ei julgenud sulle öelda, et sa annad ehk üles,“ lõpetasid nad. „Sa ju ütlesid hommikul, et ei tohi põgenikke varjata.“

„Küll te olete rumalad. Paljugi, mis kunagi räägitakse, ega ma seepärast hakka minu juurde

„Noh, siin on meil küllalt mugav istuda vihmavarjus, kuni äike möödub,“ lausus Jüri ja haigutas magusalt. Uni kippus talle vägisi silma.

„Täna öösi ei tule vist aarde otsimisest midagi välja,“ arvas Eerik nukralt ja istus liivapõrandale. „Kui ma nüüd järele hakkamõtlemale, siis tundub mulle, et terve see lugu aardest on vaid muinasjutt.“ Eerik toetas pea kätele. „Tead, Jüri, mul ei ole enam mingit lootust, et saaksin veel isa aidata.“

„Ära nüüd nii umbusklik ole,“ lohutas Jüri, „olen kindel, et aare on olemas. Aga vaata, me tulime siia vaid sinu unenäo peale. Unenägu pole aga kunagi kindel teejuht. Minu vanaema uskus küll unenägusid, aga mina, tõttõelda, kahtlen neis. Ega sina üldse ei tea, kuidas oli minu kavatsus?“

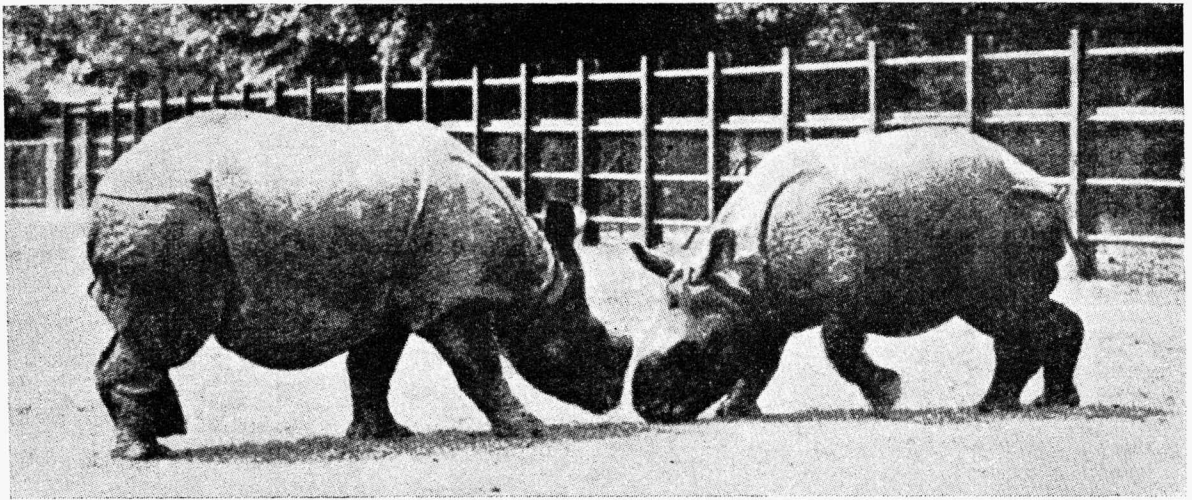
„Muidugi ei tea,“ sõnas Eerik väsinult.

„Vaata, minu plaan oli niisugune,“ algas Jüri. „Kui aare peideti kuskile, siis pidi ikkagi tehtama plaan. Noh, niisugune plaan, mille rootsi ohvitser üle andis mõldrile enne surma. Sest kui varanduse peitja plaani ei tee, siis ei

varju põgenenud inimesi surma saatma. Nii viisi üksinda, haavatud nagu ta on, võib ta sinna lavale veel äragi surra, kui keegi ei lähe aitama.“

„Selle peale me ei mõelnud,“ tunnistasid lapsed.

Nii pääses Kõvasoo Juhan seekord eluga. Tähe-maa rahvas põetas ja varjas teda seni kui ta terveks sai, siis lahkus ta ühel ööl suure tänuga oma heategijaist. Ta põgenes Vene-maale ja elas seal õige hästi, meie riigi iseseisvuse alguses aga tuli Eestisse tagasi ja on nüüd Kõvasoo talu tubli peremees. Tähe-maa Tiiu on tema perenaine. Mart peab Tähe-maa talu, Mikk omab selle naabruses asunikukohta. Ja kui nad vahel kõik neljakesi kokku saavad, ei unusta nad kunagi meelde tuletamast Juhani seekordset imelikku pääsemist.

Ninasarvikud vestlevad.

leia ta aaret hiljemini isegi üles. Aga mölder muidugi, saades plaani, peitis selle omakorda ära.“

„Miks nii?“ küsis Eerik.

„No oled sina aga võhik!“ vastas Jüri. „Muidugi seepärast, et sõja ajal on alati parem, kui aare on ära peidetud. Paljugi, mis võib juhtuda. Tulevad järsku vaenlase sõdurid, otsivad maja läbi, leiavad aarde ning viivad selle ära mingi vastutasuta. Vaat seepärast ma mõtlesin, et enne kui hakata aaret otsima, tuleb üles leida peidukoha plaan.“

„Aga kust siis seda otsida?“ küsis Eerik unise häälega.

„Hm, jah! Selle üle olen palju pead murdnud. Ehk on plaan mõne vana piibli vahel. Vanasti polnud majas rohkem raamatuid kui piibel või ka lauluraamat. Ja kindlasti peitis mölder plaani kas piibli või lauluraamatu kaane vahele, urgitsedes kaane sisse vastava praou. Noh, ei tea küll, kust seda raamatut otsida. Juhuslikult võib see ehk antud olla kuskile muuseumi, kuhu ju antakse kõik vanad raamatud, mis leitakse. Eerik, mis sina sellest arvad?“

Aga Eerik ei arvanud midagi. Ta oli, koopa seinajale toetudes, vahepeal magama jäänud. Äike oli lakanud, kõu kostis üsna kaugele ja nõrgalt, kuid vihm rabises ühtesoodu edasi. Jüri kustutas taskulambi, sest selle valgus hõõgus ikka punakamalt ja nõrgemalt. Seega hakkas patarei läbi põlema.

Jüri tuju hakkas tusanema. Vihmast läbi-leotatud riided kleepusid vastikult keha külge ja uni vaevas silmi. Ta imestles, kuidas Eerik

võis nii rahulikult magama jääda — kõigile oma muredele vaatamata.

„Ah, rumalus!“ ütles Jüri endamisi poolvaljult. „Pole olemas mingit aaret, see on vaid muinasjutt.“

Tõsi, selle plaaniloo, mille ta äsja oli jutustanud Eerikule, oli ta varemini leiutanud ja sellesse uskunud. Kuid nüüd näis terve see asi Jürile täiesti lootusetu. Kuigi selline plaan võis olemas olla — kust seda nüüd, paarisaja aasta pärast, leida?

Jüri lõi lootusetult käega ja mõtles, kas mitte Eerikut äratada. Oli ju tarvis koju minna ja riided olid niikuinii läbimärjad. Mida tähendas veel see lakkamatu vihmasadu? Enne aga kui Jüri sai oma kavatsust teostama hakata, jäi ta isegi tukkuma, nõjatades pea Eeriku õlale.

Järsk raksatus äratas üles mõlemad poisid. Koobas oli hetkeks helevalge, siis kostis mullakamakate rabin, murduvate okste ragin ning langevate kivide mürin, mis langesid sulpsatades vette. Siis ümbritses poisse hauavaikus.

Jüri lülitas taskulambi. Kohkumishüüe libises ta huulilt. „Eerik, Eerik, nüüd on halvasti!“

„Mis on?“ küsis Eerik hirmunult.

„Koopasuu on kinni varisenud. Oleme elavalt maetud!“

Jüri jooksis koopasuu poole, mida kattis längus mulla- ja liivakiht, segamini haraliste puujuurtega.

„Näib, et ei ole enam pääsu!“ hüüdis Jüri ja ta hää oli täis muret. Ta jooksis ruttu tunneli juurde. Kuid ta teadis juba ette, et sellegi suu oli sisse langenud. (Järgneb.)

Peep

Kaarel

A. Bach'i illustratsioonid

Peep püüab kirjuid liblikaid
ja kullakarva põrnikaid
ning mõnelegi neist on vaja
ka ehitada elumaja.

Ei pea putukaidki puurid,
kui sees neil vabaduseturoid:
ju ühel algab äralend
ning teine rohus peidab end.

Ent Peepu tähele ei pane
paks, triibuline kimalane:
ta otse Peebu nina all
õit ründamas on suminal.

See Peebu näole kutsub sära,
Peep tunneb mesilinnu ära.
Ning innuga ja hoolega
poiss hakkab teda jälgima.

Peep peab endamisi aru,
kui suur võiks olla küll see taru,
mis kimalaste perele
ka oleks ruumiküllane.

Kui palju seal võiks olla mett!
Peep mõtleb, suu tal jookseb vett.
Peep peab leidma mesipuu,
kust mett saaks maitsta tema suu.

Näe, mesilind ju koju tüürib,
ta õiel oma nokka küürib.
Siis lendab õhus summ-summ-summ!
Peep erutusest päris tumm.

Peep hoolimata maast ja ilmast
ei lase mesilindu silmast.
Ning viimaks põõsas, rohu sees
on mesilind ja väike mees.

Peep hiiglatesipuud küll eest
ei leia pajupõõsa seest,
maamesilase pesa vaid
ta leiab üles sedamaid.

Kõrv ligi maad, Peep kuulatab
sealt pesast salasuminat
ning vähehaaval põidlaga
ta katsub pesa avada.

„Ai!“ kiljatab nüüd korra Peep
ja toa poole jooksu teeb.
Poiss nõelatud on valusalt
ja häälestatud heledalt.

Toas ema märkab hädaohtu
ja segab kiirelt imerohtu,
mis Peebu valu vaigistab
ja tursund põialt parandab.

Pea näeme Peepu konnariigis,
mis asub toa taga tiigis.
Ju unustust on leidnud hetk,
mil kurvalt lõppes Peebu retk.

Matk taevavarannale

Johannes Selg

K./Ü. „Looduse“ käesoleva aasta lastekirjanduse võistluse laureaat

(Järg.)

II lugu.

Karude linn.

Kutt ärkas ja kuulis, kuidas tõld liikus loginal edasi. Valdu virgus sügavast unest, tõmbas käpaga üle nina ja märkas, et jalgealune rapped üsna kiirest sõidust. Tuti avas silmad ja nägi, et keegi kolesuur elukas oli end rakendanud nende sõiduki ette ja vedas seda nüüd pimedas metsas suure hooga üle kivide ning kändude. All sügavas jänesenahkade all aga norises Össu.

„Kas — kas te kuulete?“ sosistas Kutt.

„Kuuleme küll,“ vastasid Valdu ja Tuti.

„Näete kah?“

„Näeme küll.“

„Mis te arvate, kes too on, kes meid veab?“

„See on kindlasti vanapagan!“ sosistas Tuti, lõdisedes ise hirmust nagu haavaleht.

„See on metsakoll,“ arvas Valdu.

„Aga mina arvan, et too elukas on karu,“ ütles Kutt tasa. „Nüüd algab juba ao-aeg, hakkab valgemaks minema. Vaadake, kas ta pole hirmus karvane. Palju karvasem kui meie.“

„Karvane on ta küll ja ajab koledasti kartma,“ arvasid ka Valdu ning Tuti. „Viimati ongi karu. Aga — aga kuhu ta meid peaks vedama?“

„Kuhu ta mujale ikka viib, kui oma koo-passe,“ arvas Kutt. „Ma mõtlen, kobime siit tasahiljukesi välja ja põgeneme. Küllap too vana kelm, Össu, saab isegi mesikäpaga hakkama.“

„Aga kui ta viimati Össu ära murrab?“ kahtles Tuti.

„Paneb viimati ühes naha ja karvadega kinni!“ arvas ka Valdu.

Peeti tasakesi nõu ja otsustati viimaks siiski põgeneda, sest siis võidi ka Össule häda korral appi tulla. Vangis ei oleks see aga kuidagi võimalik olnud.

Siis aga selgus kõigi kolme suureks ehmatuseks, et tõlla üks oli väljastpoolt kõvasti suletud, ja läbi kitsaste lauavahede ei mahtunud isegi Tuti väike pea.

Karu sammus aga vahepeal kiiresti edasi, nii et maa mütsus ja sammal lendas. Ilm läks järjest valgemaks, idakaar lõi punama ja linnud hakkasid puude otsas vidistama. Nüüd võis selgesti näha suurt pruuni karu, kes tatsas kõndides jalalt teisele, sikutades enda järel kolme peni kahe rattaga tõlda.

Mets muutus järjest tihedamaks, puud jämedamaks, maapind kuivemaks. Karu tungis nüüd raginal tihedasse rägastikku, murdis paar tugevat oksa puruks, mille taha penide sõiduk kinni oli jäänud, ja ruttas siis jälle suure kiiruga edasi.

Varsti lõppes mets, ja penid nägid endi ees suurt naerivälja, mis ulatus nii kaugemale, et silm ei näinudki lõppu. Naeristel olid suured lihavad lehed ja nad kasvasid tihedasti üksteise kõrval ridades.

Karu rapsas maast suure kollase naeri, neelas selle paari sekundiga alla, urahtas, rõhatas, ja tõttas siis jälle uue hooga edasi.

Siis hakkas kaugelt paistma kõrge tumepruun müür, mis oli moodustatud maasse tambitud kuusetüvedest; tüvede vahed olid aga täidetud saviga. Müüri keskel oli kõrge kolmenurgete värav, mille kõrval valvasid kaks hiiglasuurt karu, mõlemal vööl lai nahkvöö, jalas pärnakoorest viisud, peas kuusekoorest kübarad, õlal koorimata kuuseõrust vartega sõjakirved.

„Hõmm!“ mõmises karu ja peatus värava juures. „Tahan minna linna, väravavalvurid. Avage mulle!“

„Ütle märgusõna! Hõmm!“ urisesid väravavalvurid.

„Mesi on magus — aga mesilase nõel on valus.“

„Õige!“ urises üks valvureid. Ta tõstis oma pika varrega kirve, keerutas suure hooga ümber pea ja virutas sellega otse suure vaskkilbi keskele, mis rippus värava kohal, nii et see helises nagu kirikukell.

Siis avanesid kolisesed pruunist rauast väravapooled ja karu tatsutas koos penide tillu-

kese tõllaga otse suurele platsile, mis oli sillutatud pruunide telliskividega. Suurte laudade taga istusid mõned karud, kes müüsid savipottidest mett, kasetohust kottidest kaeru ja kuusekoorest kastidest kollaseid ning halle seeni.

Siin oli karude linna turg. Ja siia tõi nüüd karu oma saagi, mille ta metsast oli leidnud.

Ühe suure laua ees, mille taga istus vana ning väga paks mesikäpp savist meepurkide kõrval, peatus ta ja küsis:

„Soovid sa osta kuusepuust kasti kolme noore peniga?“

„Annan sulle selle eest kolm oinasarvetäit metsmesilase mett, mitte tinksugi enam,“ urises mesikäpp leti tagant. „Aga näita mulle enne, millised nad on!“

Karu kangutas nüüd tõlla ukse raginal lahti ja raputas kõik kolm koera kõvale kivipõrandale. Ka Össu, kes alles nüüd unest oli ärganud, veeres nagu kummipall jänesenahkadest välja.

Mesikäpp tõstis iga peni üksikult turjapidi üles, urahtas rahuldunult ja ütles:

„Hea küll, ostan nad ja saadan kuninga juurde. Küllap neile seal tööd leidub.“

„Kuulsite?“ ütles Kutt, kes juba esimesest hirmust oli võitu saanud. „Meid viiakse kuninga juurde. Võib-olla läheb meil seal veel hästi.“

Aga Valdu ja Tuti olid nii kohkunud, et ei suutnud midagi vastata Kuti jutu peale, küll aga hakkas Össu heleda häälega hädaldama:

„Ui, ui, ui! Mis nüüd minust küll saab! Mis nüüd minust küll saab!“

Mesikäpp uuris ka Össut hoolega eest ning tagant ja ütles siis:

„Sihukest elukat pole ma veel eluilmas näinud. Võib-olla on ta nõiutud kala. Suur nõid Öua on ta selliseks moonutanud. Öual on see kerge asi.“

„Mina ka ei tea,“ lausus karu, kes oli penide tõlla turule toonud. „Leidsin kogu selle kupatise laanest järve äärest ja võtsin naljaks kaasa. Aga selle nõiutud kala eest pead sa mulle veel mett lisaks andma.“

Lõpuks lepitigi kokku, et müüja saab lisaks veel tükikese meekärge ja kotikese kaertega, ja siis saadeti penid koos Össuga kahe suure relvastatud karu saatel kuningalossi poole teele.

Tänavate ääres oli palju kuivanud kadakaist ehitatud maju ja uste ning akende ees rippusid

karukoldadest kootud võrgud. Kõikjal jooksis ringi pisikesi karupõngerjaid, mõnel tilluke kuljus kaelas, et ema õigel ajal kuuleks, kuhu laps on joosnud. Mõned olid aga õige uhked, sest neil olid kaelas karusamblast kraed ja sabade küljes rippumas sinistest karukelladest kuljused.

Varsti hakkaski eemalt paistma kuningaloss, mis asetseb otse suure karuohakaist tulvil pargi keskel. Siin oli kõikjal palju õõnsaist tüvikutest valmistatud mesipuid ja mesilased tulid ning läksid nagu tillukesed kuldpruunid kuulikesed.

Karude kuninga loss oli ehitatud pruunidest kuusepalkidest, kollasest savist ja punakast männikoorest. Värv oli vasest, künnis karrast, uks hallist hõbedast. Aga uktsel seisis kaks karmi valvurit, kes ühtki hingelist ilma kuninga loata läbi ei lasknud.

Kui kuningas kuulis, et talle on saadetud kolm peni ja nõiutud kala, siis andis ta kohe käsu, et nad tema ette toodaks, ja ronis ise koos kuningannaga ähkides ning puhkides trepist üles troonile.

Penid viidi nüüd lossi. Lossis oli palju kambreid, hulk ruumikaid saale, tosina ümber tillukesi tubasid. Aga kõik ruumid olid karude karva. Pruunid põrandad, pruunid laed, pruunid pildid seintel, pruunid vaibad põrandal, pruunid lauad, toolid, kellad ja kapid. Isegi akendel olid ees pruunid klaasid ja seepärast oli ka valgus pruun, üsna karude karva.

Kuninga suures peosaalis oli kolmkümmend kolm kõrgemast seisusest karu, hästi karvast mesikäppa. Kõigil olid vööl nahkvööd, jalas karusaapad, peas kasetohust kiivrid, üll männikoorest mantlid. Kuningas ise istus kuningannaga kuslapuust troonil, millel olid kullast käepidemed ja sinisest siidist seljatoed.

„Kuidas on su nimi ja mida sa oskad?“ küsis kuningas Kutilt, kui see esimesena tema ette viidi.

„Kutt on mu nimi, ja ma oskan kärmesti joosta, igasuguseid jälgi ajada ning vee all ujuda,“ vastas Kutt.

„Kah hea!“ ütles kuningas ja kõigutas oma kadakapuust valitsuskeppi. „Võimalik, et saan sind edaspidi kasutada.“

„Aga mida oskad sina ja mis nimi?“ küsis ta, pöördudes Valdu poole.

„Val — Valdu on mu nimi,“ kogeles Valdu. „Ma oskan puu otsa ronida, hiiri püüda ja kasse taga ajada, kui nad väga üleannetuks lähevad.“

„Kah hea!“ ütles kuningas ja kõlistas oma laia teraga mõõka. „Kes teab, ehk saan sindki edaspidi kasutada. Noh — aga järgmine!“

Nüüd astus Tuti ette ja lausus:

„Oskan peene häälega laulda, maasikaid süüa ja üleannetuid veiseid sõrast hammustada. Kollased ploomid maitsevad mulle ka väga. Aga mu nimi on Tuti.“

„Kah hea!“ sõnas kuningas ja naeratas. „Kuid siin on ju veel keegi, kelle taolist ma veel eluilmas pole näinud. Mulle räägiti, sa olla mingi nõiutud kala. Ütle, on see tõsi?“

Nüüd sai aga Össu koguni pahaseks kuninga jutu peale, kuigi ta muidu karusid kangesti kartis.

„Ma pole sugugi nõiutud kala, kõrge kuninga!“ karjus ta. „Ma ei kardaks ka ühtki nõida. Ma olen aus siga, Arumaa talu ainus orikas Össu, keda tunnevad nii peremees kui perenaine. Juhatagu mulle kõrge kuningas üks nõid, — ma näitan Teie Majesteedile, mida suudab tubli orikas!“

„Sinust võib mul kõige enam kasu olla, Össu,“ sõnas kuningas. „Vajan just niisugust isikut, kes ei kardaks nõida ega nõidust. Asi seisab selles, et suur ning väga kaval lõunamaa nõid on moondanud mu ainsa poja oma elumajaks, tumepruuniks kivilossiks, mis asetseb siit kolmekümne kolme kilomeetri kaugusel kollase veega rabas. Selle nõia nimi on Öua, ja kes juhtub nägema tema suuri punaseid silmi, see kaotab mõistuse ning muutub puuks. Niisuguseid puid leidub Öua lossi ümber väga palju, ja kõik need on nõia poolt moondatud elusolendid. Ma näen, teid on siin kolm kanget peni, kes ei kardaks kaugest maad ega sügavat vett. Annan teile nüüd valida: kas lähete koos Össuga vabastama minu poega Öua nõidusunest või jääte siia mesilaste karjaseiks. Viimane amet pole just eriti raske ega ka kerge. Teil tuleb ainult hoolitseda selle eest, et igal õhtul viimne kui üks mesilane jälle oma tarus tagasi on. Juhtub aga kas või üks ainus mesilind puuduma, siis teenite mind selle eest ühe aasta enam. Teenida tuleb aga igal võõral karude linnas kolm aastat, enne kui ta koju tagasi pääseb. Läheb teenistus hästi, siis saab ta töö lõpul kolm vorstirõngast kaela ja kolm kilo kuusekoosesse

mähitud hõbedat vaevapalgaks. — Noh, valige nüüd!“

„Kas — mesilasi on õige palju?“ küsis Kutt ettevaatlikult.

„Ei neid ole just väga palju,“ vastas kuninga ülemaednik. „Täna hommikul oli neid täpselt kuus miljonit viissada seitsekümmend kaks tuhat kolmsada nelikümmend kaks.“

Aga et Kutt oskas ainult viiekümne kaheni, Valdu kuueteistkümmeni ja Tuti kümneni lugeda, siis kokkusid nad päriselt, kui kuulsid seda suurt summat. Nad pidasid omavahel pisut nõu ja teatasid siis, et lähevad parem koos Össuga kuninga poega päästma.

Et ka Össu eeloleva retkega otsekohe nõustus, siis enam pikka aru ei peetud. Kuningas määras neile sealsamas kaks vana ning palju-käinud ja -näinud karu teejuhtideks, sest juba järgmisel päeval pidi algama matk suure nõia lossi suunas.

Siis ütles kuningas:

„Öua nõialossis leidub teisel korral tilluke tulipunane tuba, mille laes ripub kolmekandiline valgest vasest kell. Õnnestub teil sinna jõuda ja kolm korda üheksavägise õitseva varrega kella pihta lüüa, siis kaob nõidus ja kõik moondatud elusolendid vabanevad nõidusunest. Kui teil aga korda ei lähe pärast kellale löömist lossist kiiresti lahkuda, siis on te elupäevad loetud, sest kõik toad, saalid ning koridorid varisevad seejärel kolinal kokku, mattes teid kivide alla. Peaks teil aga õnnestuma minu ainsat poega päästa, siis tasun teile kuninglikult ja saadan oma isikliku tõllaga tagasi koju. Igal juhul soovitan olla äärmiselt ettevaatlik, sest enne teid on juba kakskümmend kaks mitmesugusest soost sangarit seal võlukütikesse langenud, kuigi nad olid väga julged, osavad ning targad. Loodan aga, et teil on seekord enam õnne, sest penidest teatakse rääkida, et nad on õige targad ning kavalad, ja Össu peaks juba oma välimusega kurjale nõiale hirmu nahka ajama.“

Sellega jutt lõppeski. Matkajad viidi kõik üheskoos väikesse sooja kambrisse, kus neid kostitati kaerajahust kookide, praetud seente ning nõgesesupiga, mis maitses oivaliselt.

Siis heideti puhkama, sest järgmisel hommikul tuli juba õige vara teele asuda; Öua loss oli kaugel ja tee sinna viis läbi paksu metsa.

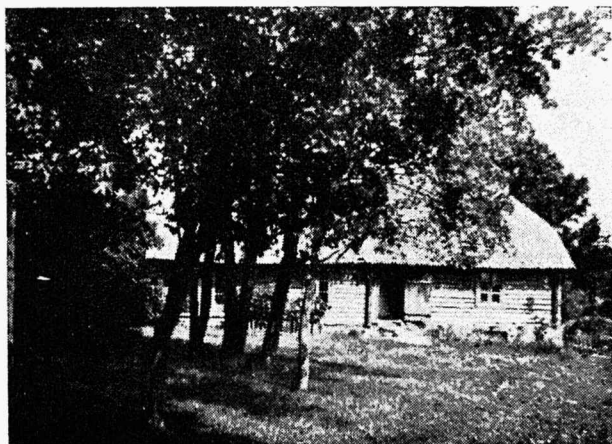
(Järgneb.)

„Päikese“ fotovõistluselt

Paremal: Foto nr. 5.

„Kaks sõpra.“

Pildistatud „Balda Micky-rollboxiga“.

Vasemal: Foto nr. 6.

„Vana talumaja.“

Pildistatud „Zeiss Ikoniga“.

Paremal: Foto nr. 7.

„Pulli ja lammastega Türi linna laadale.“

Pildistatud „Agfa Billyga“.

Vasemal: Foto nr. 8.

„Virgad käed.“

Pildistatud „Balda Pontinaga“.

Muri

Külaline

Villem Luhasoo

Muri oli Tuha talu koer. Ta elas aidaisel, kus oli tema pisike majahütt. Seda väikest, suure maja moodi ehitatud kuuti armastas Muri kõige rohkem ja seepärast ei tohtinud sellele ligineda mitte keegi peale perenaise ja peremehe. Isegi seda ei sallinud Muri, kui kirju kukk Kõverjalg tahtis kuudi katusele minna, et sealt laulda kõva häälega: „Kukeleegu!“

Muri majas oli kaks tuba. Esimene oli pisem, tagumine suurem. Tagumisel toal oli aken, kuna esimesse pääses valgus ukse kaudu. Kui saabus kuldkollane sügis suurte tormide ja sadudega, siis pani peremees Tõnis Muri maja uksele riide ette, et vihm ja tuul ei pääseks sisse. Eesriie oli ainult ülevalt kinni ja Muri võis sisse ja välja käies teda ninaga kõrvale lükata. Ka söögiämber tõsteti siis esimesse tuppa.

Olid ilmad ilusad, siis jalutas Muri harilikult talus ringi või pikutas kaskede all vilus. Vahel ta jooksis ka põllule vaatama, kuidas peremees kündis või vilja niitis. Aga kui kõik talurahvas põllul töötas, pidi Muri üksinda kodus olema ja valvama, et keegi võõras ei pääseks märkamatult hoonete juurde.

Ühel ilusal öötunnil, kui Muri ringkäiku taluhoonete ümber tegi, kuulis ta terane kõrv haledat näugumist talli seinalt. Huvitatult kuulatas Muri seda häält ja lõppeks ta jooksis talli taha ning pistis nina kivide vahelt seinale alla. Sõõrmeisse tungis kassi lõhna. Ja pimedusest paistsidki kaks hiilgavat täppi.

„Auh-auh!“ hüüdis Muri.

„Miau!“ vastas kass ja pugus veel kaugeemale.

„Kes sa oled? Tule välja!“

Kass näugus veel korra ja küsis siis kahtlevalt:

„Sa ehk tuled kallale?“

„Oh, ei mõtlegi,“ naeratas Muri. „Mispärast ma peaksin sulle kallale tulema?“

„Teie, koerad, ju kasse ei salli,“ sai ta vastuseks.

„Annan ausõna, et ma ei tee sulle midagi,“ töötas Muri ja vehkles sabaga.

„Kas töötad ikka kindlalt?“

„Mina oma sõna ei murra,“ lubas Muri. „Tule aga julgesti välja.“

Kass mõtles veel natuke aega ja siis astus ta ettevaatlikult koerale lähemale. Kuid Muril ei olnud tõepoolest kurja kavatsust talle kallale hüpata. Istus koguni tallitagusele murule ja hakkas kuud vahtima. Kass astus veelgi ligemale.

„Kas sa ikka tõepoolest ei taha mulle kallale karata?“ uuris ta.

„Oled sina alles arg vend,“ muigas Muri. „Mis kasu ma sest saan, kui sulle kallale tulen? Tule parem seinalt välja ja ajame tarka juttu. Mul on nii igav, et sure või ära.“

„Hea, aga pea meeles, et niipea kui hambaid näitad, löön küüntega su silmnäo lõhki,“ hoiatas kass ja siis astus ta Muri kõrvale kastesele rohule.

Muri tunnistas teda tükk aega.

„Sa oled nii kõhn, et hale vaadata,“ ütles ta lõpuks.

„Ma pole paaril päeval iva hamba alla saanud,“ vastas kass.

„Kuidas?“ imestles Muri. „Kas sul siis peremeest ei ole, kes sulle süüa annaks?“

Kass raputas kurvast pead. „Mis sest kasu on, kui ongi peremees olemas. Ei minu peremees andnud mulle kunagi süüa.“

Püüdsin hiiri niipalju kui suutsin, kuid need lõppesid ka otsa, sest neilgi polnud midagi süüa...“

„Kes su peremees siis on?“

„Reinu Mihkel! Tead ehk küll seda küla kingseppa. Söögi asemel ta viskas mulle saapaliistuga ja hõikas, et Tuks, säh kass! Ma ei tohtinud maja juures päeval nägugi näidata.“

„Ohoo!“ venitas Muri. „See on ju suur joodik.“

„Täitsa õigus,“ kinnitas kass. „Iga päev oli ta purjus. Ja koerale andis ta süüa niipalju kui kulus. Aga mulle mitte tilka piimagi, ehkki ma vahel palusin nii kuidas oskasin.“

„Ei joodikutega saa asju ajada,“ arvas Muri. „Need on kõige õelamad inimesed maailmas. Joodikutele mina hüppan alati sääرده. Aga kuidas su nimi on?“

„Runts!“

„Hm, Runts,“ ütles Muri. „Ilus nimi. See on vist läti keelest?“

„Ma ise arvan ka nii. Aga ega ma see-pärast lätlane küll ei ole.“

Veidi ajaks tuli nende jutusse vahe. Siis küsis Muri äkki:

„Kuule, kas tahad piima?“

„Piima!“ hüüdis Runts. „Sa ehk pilkad mind?“

„Oh, ei sugugi. Tule kaasa. Mul oma kuudi juures on veidi. Aga palju küll ei ole.“ Nende sõnadega ta lippas ees minema, Runts tippis järele. Muri ei valetanud. Ta kuudi ees liival oli alustass piimaga. Runts hakkas ahnelt sööma. Muri aga jalutas aeglaselt seal lähedal ning rääkis:

„Perenaine ikka valab mulle peale lehmälüpsmist iga päev paar korda siia tassi, et oleks, mida kontide peale limpsida. Aga ei mina piimast suurt hooli. Rasvased kondid on palju maitsevamad. Kui piima ära sööd, siis võin sullegi ühe kondi anda, — kui sa aga sellest jagu saad...“

Piim tassist vähenes, aga Runtsil meeoleolu tõusis. Sügavas südamesopis mõtles ta, et kõik koerad polegi nii tige-

dad ja halvad, kui ta seda Reinu Tuksist näinud oli.

„Soo,“ ütles ta ja tõmbas veel viimased korrad keelega tassipõhjast. „Suur tänu sulle.“

„Ei see ole tänu väärt. Aga hommikul, kui peremees ärkab, lähme tema jutule, et ta sind oma teenistusse palkaks. Meil siin pole ühtki kassi ja kuulsin alles eile, kui perenaine lausus, et hiired tikuvad liiale minema. Peremees lubas kassi muretseda, aga nüüd oled sina siin, siis polegi rohkem tarvis. Mis sa arvad sellest? Eks?“

„Kui peremees minuga lepib,“ vastas Runts särasilmil.

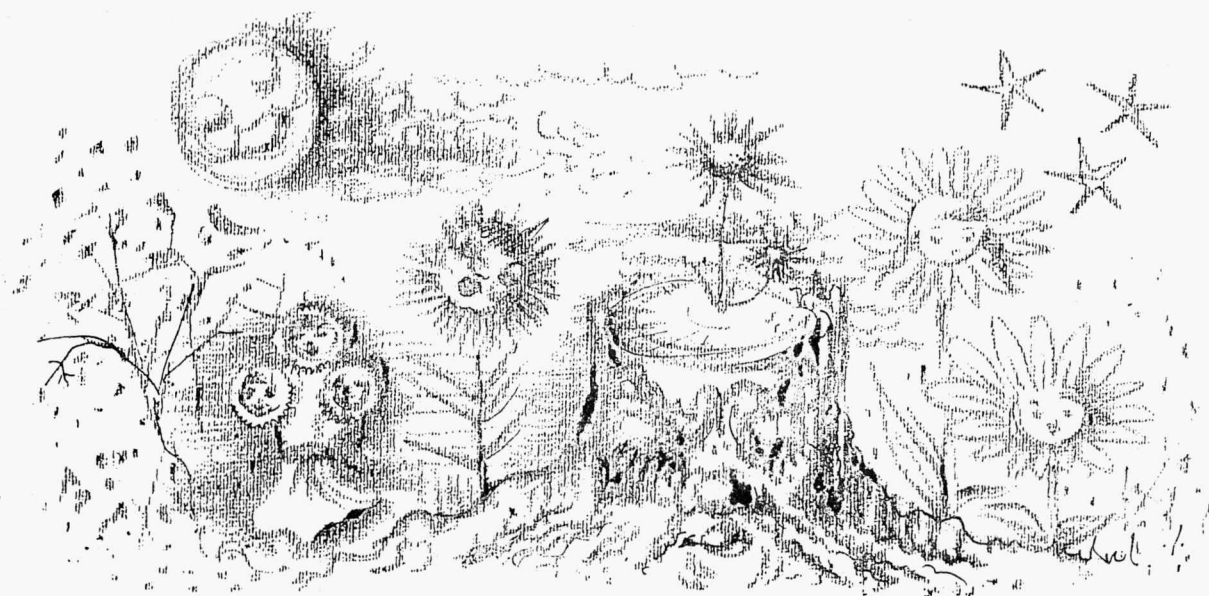
„Küll ta juba lepib. Mul on peremehega hea läbisaamine ja eks ma kõnele ka sinu eest mõne sõna,“ lubas Muri. Ta istus aida lävele.

„Ma tõesti ei tea, kuidas sind tänada!“ hüüdis Runts liigutatult.

„Noh, noh,“ lõi Muri käpaga. „Mis seal tänada, kassi on vaja ja mine teda veel külast ostma. Võid aga julgesti siia jääda. Siin ei viska keegi liistuga ega joo viina. Saad kolm korda päevas piima ja liha ka, kui tahad. Aga kuidas on, kas tahad konte ka proovida? Mul on need kuudis.“

Runts ei lasknud endale seda kahte korda öelda. Ta kadus kuuti ja näris seal rasvast liha paremailt kontidelt. Varsti tuli ta uuesti välja ning ütles: „Nüüd on kõht nii täis, nagu ta seda pole mitmel ajal olnud.“

Neil oli mõlemal hea meel. Runtsil see-pärast, et sai korralikult süüa, aga Muri tundis suurt rõõmu sellest, et sai kellelegi head teha. Nad istusid veel natuke aega aida lävel ja arutasid ning plaanitsesid põhjalikult läbi hommikuse kava, kuidas peremehe jutule minna. Siis tuli Murile meelde, et ta peab ringkäigule minema ja järele vaatama, et talus kõik korras oleks. Runtsil aga lubas ta oma kuuti tagumisse tuppaga magama minna. Runts oli väga väsinud pikast teekonnast ning üsna varsti ta vajus ilusatesse unenägudesse. Ainult tasane nurr-nurr kostis Muri kõrvu, kui see kuudist möödus.

Kassikäpake

Inger Urm

B. Lukats'i illustratsioon

„Täna õhtul on suur kontsert,“ ütles kastehein väriheinale. „Mängib sümfooniaorkester, mis koosneb ainuüksi rohelistest heinaritsikatest.“

Väike kassikäpp jäi kuulatama. Temagi kavatses minna kontserdile, korraldati ju peale seda veel taimede-vaheline iludusvõistlus. Kassikäpakesel oli uus kahvatuuroosa kleit, mis just äsja toodi õmbleja juurest. Ta proovis seda vargsi selga, vahtides end kastepeeglist ning piiludes arglikult ringi, sest ta ei tahtnud, et keegi midagi märkaks. Ent kassikäpake kartis asjata, isegi ta lähem naaber karikakar ei pööranud talle tähelepanu, olles vestluses kirikakraga.

„Minu rohelise kleidi juurde sobib hästi valge kübar laiade äärtega,“ arvas karikakar.

„Mina valin küll kollase. Sel on palju soojem toon, eriti õhtuse valgustuse juures, kui riputatakse üles kuuselatva kuulatern,“ vaidles kirikakar. „Võib-olla tulevad koguni jaaniussikesed ja neil on tingimata lambid kaasas.“

Väike kassikäpp naeratas endamisi. Ta teadis ju paremini kui ükski teine, et ainult kahvatuuroosa on värv, mis sobib hästi õhtusinise taeva ja mururohelisega.

Õhtu saabus pidulikuna. Juba varakult tõusis metsa kohale ümmargune, kollane kuulatern, mis valas valgust üle kogu peoplatsi.

Esimestena ilmusid jaaniussikesed. Nad panid lambid pimedatesse põõsalustesse, valvates ise silmanurgast, et keegi neid ära ei viiks. Jaaniussikesed olid sunnitud tagasi tõrjuma ka koisid ja teisi tiivulisi, kes vägisi tikkusid tulele lähedale. Kui kergesti oleks mõni putukas võinud lambi ümber lükata ja õli maha ajada!

Juba saabus teisigi peolisi. Tulid kastehein ja värihein. Esimene oli lihtsas riietuses, kandes ainukese ehtena juustel ripatsitest peahet, mis õõtsus tasakesi käigul.

Värihein väristas õlgu, leides, et õhtu on jahedavõitu. Seepärast ta oligi õlgadele visanud ämblikuvõrgust salli, millel sädelesid üksikud kastepärlid. Ka tema oli väga tore ja arvas, et võidab kindlasti taimede iludusvõistlusel.

Koos tulid kontserdile karikakar ja kirikakar. Esimene kandis valget ja teine kollast kübarat, kleidid aga olid neil täpselt ühte värvi — rohelised. Karikakar ja kirikakar võisid uhked olla oma ilule, sest palju pilke pöördus nende poole, kui nad sammusid püsti päi oma kohtadele.

Rohkem tagapool, kus kohad olid varutud koolilastele, istusid kanarbikud ja sosistasid omavahel. Nad kõik kandsid ühtevärvi lillasid kleite ja olid end lõhnastanud meega.

Aegamööda täitus peoplats. Raudhein istus kangena oma valges peakattes. Noored kuused ja männid tonkisid vanemate seljataga üksteist jalaga ja jaanilill noogutas iga sõna peale peaga, mis lausus tema naaber, vana kuivanud känd.

„Ilus ilm täna,“ arvas känd ja jaanilill noogutas.

Mehitsheinad ei rääkinud sõnagi ja ainult meeldiv lõhn, mis täitis metsaaluse, andis tunnistust nende sealolekust.

„Rooside järele siin just ei lõhna,“ tähendas kastehein halvustavalt väriheinale, sest ta ise oli end unustanud lõhnastada. Värihein krimpsutas ainult nina ja tõmbas salli tugevamini ümber õlgade.

Kõige viimasena ilmus kassikäpake. Ta kandis kahvatu roosat kleiti ja jalas rohelisi kingi; ka näis ta veidi kohmetu, sest ta esines esmakordselt oma uutes rõivastes.

„Liiga lapsik,“ tähendas kirikakar karikakrale, pöörates seejuures veidi oma kollast kübarat, nii et kuuvalgus sinna peale paistis.

Karikakar nõustus vaikides.

Kontsert algas. Tänaõhtuses kavas oli vägev helind „Hilissuve süit“, mille oli komponerinud kuulus kunstnik ritsikas Riks Rohtlaas. Muusika tungis südamesse, nii et kõik kuulajad nutsid vaimustusest. Igaüks kasutas pisarate pühkimiseks seda, mis aga kätte juhtus. Värihein rikkus hoopis oma ämblikuvõrgust salli. Kassikäpake tahtis silmi kuivatada oma uue kleidi sabaga, ent viimasel hetkel talle meenus, et selleks on ometi taskurätt.

Vana känd, kes istus jaanilille kõrval, toetas end esimeste helide juures käsipõsekile, et paremini kuulata. Ent peagi ta haigutas ja jäi magama, vajudes hoopis külili.

Mehitsheinad magasid juba ammu. Neil oli ootamisega aeg igavaks läinud. Kanarbikud sosistasid ikka veel omavahel.

Kontsert lõppes. Vaimustatud kuulajad plaksutasid kaua, mille peale mehitsheinadki üles ehmusid. Nad oli väga kurvad, et jäid ilma kuulamise mõnust.

„Väga ilus,“ pomises vana känd ärgates jaanilillele ja silus oma sammaldunud habet. Jaanilill noogutas vaikides.

Nõuti korduvalt autorit, ent ritsikas Riks Rohtlaas komponeeris parajasti uut idamaist helindit „Rohutirtsud Niiluse orus“, mispärast ta ei olnud saanud isiklikult kontserdile ilmuda.

„Nüüd algab iludusvõistlus,“ sosistasid lilled, kui kontsert oli lõppenud. Kõik kohendasid oma kleite ja kammisid juukseid, et kõik oleks korras võistluseks. Mehitsheinad märkasid kokkudes, et olid magades kortsutanud oma rõivad. Nad lippasid ruttu koju triikima.

Mesilased moodustasid žürii, sest nemad tundsid kõiki taimi põhjalikult. Ja neil võistlustel otsustati mitte üksnes välimuse järgi, vaid võeti arvesse ka hingelisi omadusi.

Väga raske oli langetada otsust. See on ka mõistetav, sest kõik lilled on ju ilusad ja mesilased tahtsid olla võimalikult erapooletud.

„Valime kasteheina,“ ütles üks mesilane, „ta on nii kaunis oma peaehtes, millel sädelevad kuukiired nagu muinasjutu-lõng. Ka pole me kasteheinalt saanud tilkagi mett, nii ei võida meid süüdistada erapooletuse puuduses.“

„Pigemini valime väriheina,“ arvas teine mesilane, kes oli noor ja kellele meeldisid läikivad asjad. „Tal on imekena sall, mis tipitud pärlidega.“

„Mulle meeldib üle kõige valge ristikhein. Ta on täis igatsusi ja täis mett,“ teatas kolmas.

„Meile ka, meile ka,“ sumisesid kõik mesilased, unustades oma erapooletuse. Ent ilmnes, et valget ristikheina polnudki seal, mispärast teda ei saadud ka valida kõikide mesilaste meeolehärmiks.

„Kanarbikudki on armsad, kuid neid on nii palju ja nad kõik sarnanevad üksteisega.“

„Karikakar ja kirikakar on ilusad, ent liialt edevad oma laiaäärelistes kübarates.“

Ja siis oli seal ju veel väike kassikäpake oma uues kahvatu-roosas kleidis. Ta häbenes hirmsasti ja oli pugenud ühte pimedasse nurka, kus teda valgustas üksainus kiir jaaniussikese lambist. Taskurätt oli kadunud, mispärast kassikäpake pühkis vargsi käeseljaga silmi, kuigi seda teha pole kuigi sünnis.

Mesilased kõhklesid. Nad oleksid ju meeeldi andnud auhinna kassikäpake-sele, kes meeldis neile väga oma tagasihoidlikus lihtsuses. Kui tal ainult õige raasuke meelõhna juures oleks, jah, siis poleks nad enam sekunditki viivitanud. Oh, valge ristikhein!

„Ema, vaata, kui ilus roosa lilleke!“ hüüdis väike Mall, kes oli emaga õhtul metsa jalutama tulnud. Ta kummardus ja tõstis üles kassikäpakese, sest see oli tema lemmiklill.

„Mis saab nüüd kassikäpakesest?“ kokkusid kanarbikud.

„Ta viiakse inimeste eluruumi ja pannakse kirevasse vaasi, milles on vesi,“ seletas üks vanemaid mesilasi, kes tihti lendles ümber inimeste elamute ja jälgis nende toiminguid.

„Milleks?“ tahtsid kõik taimed teada.

„Ma ei tea,“ tunnistas mesilane otsekoheselt. „Olen tihti näinud lilli, mida on hoitud teatud aeg vees, visatavat prügihunnikule. Võib-olla on see ilus inimeste meelest, keda peetakse loomadest targemateks.“

„Aga siis on ju kassikäpake võitnud iludusvõistluse!“ hüüdsid need mesilased, kes moodustasid žürii. „Inimene ju valis kassikäpakese teiste seast ja tunnistas ta kauneimaks.“

Taimed olid sunnitud nõustuma selle otsusega.

„On juba hilja, lennakem oma tarudesse,“ sumisesid mesilased läbisegi.

„Jah, on juba hilja. Sulgege oma õied ja läki koju magama, sest kaste langeb ja udu tungib läbi riiete,“ hüüdsid lilled.

„Kustutage lambid ja pugege samblasse,“ kiirustasid jaaniussid.

Varsti oli peoplatsil vaikus. Vana känd ükski tukkus rohelisel murul. Aegamööda vajus ümbrus pimedusse, sest suur pilv varjas kuulaterna. Algas öö.

Hall sookurg Andres

Johannes Kaup

Metsakuru Toomal, meie vanaisal, oli päriselt kodulinnuks taltsutatud hall sookurg Andres, kes saatis meid tihti, kui korjasime maasiikaid, vabarnaid või mustikaid Metsakuru raismikel ja kraavipervedel.

Andrest kartsime alul. Ja sugugi mitte põhjusega. Isegi vanaema, kes oma viimastel eluaastatel, peale kukkumist rehepartelt, kõndis kepile toetudes, põlgas Andrest ning sageli nägime teda vibutavat keppi kure poole, kes kippus lühikest tõntsi saba püsti ajades ukerdama vanaema väikeses aias peenarde vahel.

„Otsib putukaid, usse, liimukaid...“ vabandas vanaisa, popsides jaaniheinaga lõhnavaks tehtud endakasvatatud tubakaga täidetud pigist piipu, ja püüdis Andrest sõbralikult eemale meelitada. „Alles eile nägin, kuidas sõi peenarde vahel konna, ja üks päev püüdis siinsamas aiaveeres sisaliku...“

„Ei ta konna siin kedagi... põrguline laastab kõik ära!“ vastas sellele vanaema oma käre-dal häälel.

Vanaisa Toomas armastas Andrest niisama palju kui meid, ta vanima tütre mudilasi suu-rest külalt, — seepärast ta püüdis sookurge õilistada vanaema silmis. Aga vanaema teadis — ja küllap teadis Metsakuru Toomas isegi, et Andres ukerdas peenarde vahel nätsutada kättejuhtuvaid seemneid, mahlakaid taimeosi, tärkavat orast ja muud selletaolist, mis ei sirgunud seal vanaema kätevaevata.

Kui kõnelus Andresest muutus nii tugevaks, et see temagi kõrvu kostis, tõstis kurg korraks pika kaela, sirutas tugevat tõntsi nokka ja keeras arvustavalt pea viltu. Nõnda silmitses ta pererahvast ja libistas pilgu korraks üle Metsakuru põldude-peopesa ümbritseva kaskedekül-lase heinamaa. Siis jätkas ta rahulikult endist tegevust, vahel kriiskas korra, nagu küsides, mida temast seljataga sosistatakse. Kui aga Andres aeti peenarde vahelt või hernelapikeselt minema, oli protest märksa kõlavam. Juhtus olema õhtueelne aeg, siis viskasid Andrese kriiske tagasi koguni ümbritsevad metsad — nii

Õhtul

J. Palm

Õhtu hilja, vaikus sujuv,
voodis puhkel väikemees.
Vanaema sukka kujub,
prillid tuhmund silme ees.

Väljas tuul ja sajab lumi,
pilve taga peidus kuu.
Ei tule emakesel uni, —
käsi liigub, liigub suu.

Suus on õnnistuseks sõnad,
tulevad need südamest.
Kauged mälestused kenad
varju kombel silme ees.

Jalale, mis lävest astub,
kujub ema sukakest,
et see jalg võiks elu vastu
uljalt viia väikest meest.

Poju vanakesel armas —
ema elu oli karm.
Jäi tal varaks lapsenarmas —
voodis kõik ta õnn ja arm.

Armsaid kiskus ajakäsi, —
valud need veel südames.
Ise eluraskuse all väsis —
silmateraks väikemees.

Nüüd siin majas kahekesi:
lapselaps ja vanake.
Mullast lõhnab ema ise, —
elusse läeb pojuke.

Kati mõtleb, et temalgi oleks tore süüa laualt.

tugev oli see. Ja Andres siirdus siis maja otsa juurde ehitatud karjaaeda. Jonnakalt asus ta seal kiusama lambaid ja ruuksuvaid seapõrsaid. Juba aegsasti varakevadel olid viimaste kõrvad kistud veriseks ja sakiliseks, mõnigi villatuust ehtis karjaõue porist pinda ja kanad hoidusid kohtumast Andresega. Aia otsa punus vanaisa riiuhimuline kukkki ja alles seal laskis ta kuuldavale oma hoiatava kurrri. Seesuguse Andrese tegevuse puhul ei olnud vanaisal midagi vabanduseks esitada, sest terrorit karjaaias teostas Andres silmanähtavalt ja seda harrastust ei püüdnudki ta varjata.

Sama harjumust oli aga Andres nobe proovima meiegi juures, kui Metsakurru ilmudes ei juhtunud olema taskus parajat hernepeotäit või head kamalutäit odrateri vanaisa lemmikule. Muidugi pidi Andres meie juures leppima kõrvade asemel rõivaste ja paremal juhul kuresaapais jalasäärtega, kuid nagu lammastele ja põrsastele karjaaias, nii ajas Andres meilegi hirmujudinad nahale. Juhtus enam kui korra, et Andrese eest punudes komistasime pikali kivi või kännu otsa, mispuhul juba ette teadsime, et porisest varbast on saanud verine tomp ja varbaküüntest jäänud ainult riismed. Kui siis lisaks puhkes kisapill, tõusis Andrese tuju veelgi. Ja seepärast me kartsimegi Andrest,

vanaisa taltsutatud halli sookurge, kes elas Metsakurus läbi kõikide aastaegade paljude aastate jooksul ja ilmus meile kurja kiusajana vahel isegi unenägudes, mispuhul emal tuli tõusta meid öösi lohutama. Ju kartis Andrest vist suurepärase toonekurgki, kellele vanaisa asetanud saunataguse hiigelmänni latva vana, rummuta ratta pesaaluseks. Aasta ta seal pesitses ja klõbistas nokka Metsakuru Tooma eluaseme lähikonnas, — siis ei tulnud aga enam. Ja me kõik teadsime, et Andres oli olnud huvitatud uhke toonekure elust, pesast ja poegadest. Pooli päevi oli ta veetnud suure männi all.

„Arvasin ikka,“ kurtis seejärel vanaema, „et sinna majja, mille õuele toonekurg ehitab pesa, tuleb õnn. Ei nüüd ole enam loota midagi!“

„Ega's Andres seepärast süüdi ole,“ vabandas vanaisa. „Võib-olla ei ole siin küllalt konnasid — toidupuudus...“

Aga vanaema ei uskunud seda.

„Küllap tuleb meile varsti õnnetus, ega toonekurg asjata põgenenud...“ uskus ta kindlasti. „Küllap see on Andrese süü!“ jäi ta kangekaelseks. Vanaisa lõi käega ning eemaldus.

Kõike seda arvestades Andres ei valmistanud meile rõõmu, septsesime ta vastu koguni sõjaplaane ja vaikides oli meiega nõus vanaemagi.

Suvised päevad Metsakurus hakkasid lõpule jõudma ja ootasime juba esimest lund, sest siis pidi vanaisa jutustama meile laanelugusid karudest ja huntidest, ilvestest ja põtradest. Nõnda oli ta meile ju lubanud ja säherdusi lugusid teadis ta tohtu palju. Aga haabadel ümber Metsakuru tõmbusid alles esimesed lehed laiguliseks. Polnud laanepuudel veel õiget kulda ja haabade lehed värisid ning sahisid, tahtmata langeda alla, kuigi neid ootasid seal juba esimesed valged seenenublikud. Visalt küll, kuid siiski olid tragimad neist juba pistnud pead välja heinamaakamarast.

Suvi oli olnud põuane ja kuum-kuiv, — sellest see seentegi laisk ja visa tärkamine. Ümbruse metsades ja rabades ei kasvanud peaaegu ühtki jõhvikat, sinikat ega mustikat ja vili kõrbes väljadel enneaegselt valgeks. Rohkem kui kunagi varemini valmistas sel suvel Metsakuru Toomas puulusikaid ja -anumaid, kogus talviseks parkimiseks rohkesti lamba- ja vasika-

nahku ning valmistas talviste laatade jaoks suurel hulgal ilusaid kõveraid kirjuks põletatud kadakakeppe. Küllap ta teadis, et põllusaak seesugusel põua-aastal ei too leiba majja ja selle muretsemiseks tuleb hankida raha käsitööst. Kaks suud tuli toita ja Toomas oli eluaeg olnud hoolas majajärel.

Just sellel põuasüvel leidsid sookured Metsakuru väikesed põllulapid.

Sookured elasid metsade-tagustes suurtes rabades, kus öeldi olevat hulk päris põhjatuid järvi kalade ja luikedega ja sadade ning tuhandete kaupa halle sookurgi, — samasuguseid, nagu Andres Metsakuru Tooma õuel, sest temagi oli toodud neist rabametsadest. Sealt oli vanaisa leidnud ta kord pühapäeva hommikul laukaservalt. Meie, mudilased, ei pääsenud rappa ega näinud ka kurgi.

Tuli siis septembripäev, mil suure külas levis kulutulena uudis: hallid sookured on käinud laastamas odrapõlde. See oli sellal, mil kevadised pojad juba õppinud selgeks lennukunsti ja toetasid vanalinde nende rünnakutel põldudele. Kurgi ilmus suure küla põldudele mitmel korral ja seal nägime meiegi esimesi suuri parvi üsna lähedalt. Kilomeetrite kaugusele kostva kisa-käraga ilmus lõuna paiku nende mitmesaja-päine parv nagu egiptuse nuhtlus, laskus kõige rammusamasse otra, sõi ja tallas rohkem kui süüa suutiski. Kuni teised sõid, valvas üks. Nii oli neil julge. Kui aga külast asuti hiilima kurgede juurde püssidega, kostis valvuri kriiskav hõige, kogu parv tõusis lendu ja kadus samasuguse kisa-käraga üle metsade, nagu oli ilmunud. Vaevalt möödus aga pool tundi, kui kostis uus sõjakisa ja uus veel suurem kureparv ilmus põldudele. Nõnda see korras ja üks põllunurk hävis teise järel.

Need suure küla põldudele ilmutavad ja sealt lahkuvad sookurgede parved riivasid Metsakuru Toomagi peopesasuurusi põllulapikesi. Toomal oli tööd, et valvata kurgede ilmumist. Vanaema nuttis ja ahastas, vanaisa kasutas nüüd jälle üle pikema vaheaja oma tuleluku metsavahi-aegset karupüssi, seadis hirmutisi põldudele, käis ja palus abi suurest külast, valvas pooli päevi odrapõllul... Aga kasu oli sellest kõigest vähe.

Ühel päeval läks Andreski põllule, tatsudes karkjalgadel nagu poolde mehekõrgusse tõstatatud kutsikas vanaisa kannul.

Metsade ilu.

„Kasi sa, Andres, silmapilk tagasi koju!“ põrutas jässakas vanaisa ja nüüd oli ta hääles juba lausa kurja tooni. „Kas kurjategijaid veel vähe...“ torises ta.

Aga Andres tõrjus iga seesuguse viipe isesuguse niutsuva kurinaga tagasi. Põllule jõudes häälitsetas ta nii tugevasti ja vihaseks, et kogu parv juba kaugel pead tõstis ja varsti sõudsid kõik kisades ja käratsedes esimeste heinamaakaskede kohal.

Olime tookord Metsakurus — ema ja mina — ja nägime, kuidas lendu hirmutatud kureparve järel lehvitas tiibu ka Andres. Vaevata tõusis ta üldises lennusaginas ja käras heinamaa kohale ning kadus üle kõrge ja suure metsa. Hakkasin vist nutma, sest kahju oli mul Andresest kõigele vaatamata, pealegi teadsin, kuidas vanaisa Andrest armastas. Ema silistas mul pead.

„Pole viga, Tõnu,“ ütles ta, „küllap Andres tuleb tagasi!“

Ei tea ma praegugi, kas ema uskus seda tõesti, kuid mina hakkasin uskuma vanaisa halli sookure tagasitulekusse. Et näha kaugemale, ronisin saunataguse kõrge männi otsa, kus püsis ikka veel toonekure pesaratas, millelt tuuled tõid aeg-ajalt alla kuivanud raage. Vanaisa istus vaikides samas lähedal uksekünnisel ja imes pigist piipu. Ta konarlik pealagi oli nagu

kirju täpp ja punakuldne habe helkis loojangule kalduvas päikeses. Nõnda me valvasime Andrese ilmumist — vanaisa uksekünnisel ja mina männiladvas. Ei öelnud küll Metsakuru Toomas, et temagi ootab Andrest, kuid küllap ta ootas nagu minagi — uskusin seda ja püsisin paigal.

Ja Andres tuli tagasi. Ilmus umbes tunni möödudes, lennates kõrgel — kael sirutatud ette, pikad tiivad nagu loogad kahel pool turja, peaaegu selja kohal, jalad surutud umbes saba kõrgusele taha. Nukralt häälitsedes laskus ta vanaisa õuele, kihutades minema maja savise alusmüüri muldsel täidisel mugavalt magava vanaema must-valge kassi. Siis seisatus ta madala suitsunud ja lapitud toaaknakese all, piiludes sisse läbi ähmase ruudu.

Ülima kiirusega, mida võimaldasid väikesed käed-jalad, laskusin männiladvast. Ja siiski hilinesin, sest õuele jõudes oli vanaisa muretšenud juba Andresele odrateri. Küllap tark vanaisa oskas näha minugi südamesse, või's ta muidu teadis hoida minu tarvis tublit kamalutäit herneid!

Küsimiselt silmitses mind Andres, kui õieti esmakordselt lähenesin talle maiusroaga. Süda põksus ja silmad vist sädelesid minulgi rõõmust. Aukartus ja hirm Andrese ees vähenesid. Nüüd muutus ta rohkem minutaoliseks, laskus nagu madalamale oma seniselt seisukohalt minu silmis, tuli mulle märksa lähemale: seekord nimelt ei krahmanud Andres rõivaist, vaid sõi rahulikult ja sõbralikult herneid, mida talle ulatasin.

Sealt alates algas rahu Andrese ja minu vahel, mis pikkamööda laienes mu kahele vennalegi. Andresest sai meie sõber.

Ent teisegi ime tõi see päev endaga kaasa.

Ei tea miks, kuid sellest päevast alates kureparved ei laskunud enam iialgi Metsakuru väikestele põldudele. Keereldes ja kisades lendasid nad üle Metsakuru Tooma õlgkatuselise maja ja põllulappide. Teadsime, et nad lähevad suure küla põldudele või tulevad sealt. Andres õuel keeras pea viltu ja vaatas neile järele. Vahel nägime nüüd, kuidas vanaema vargsi jagas Andresele maiustisi. Ega ta seejuures öelnud midagi, sest palju seal's tarvis rääkida, kui tegu tuleb südamest. Vaikis seda vanaema tegevust silmanurgaga piiludes vanaisagi, — naeratas ainult ja sügas punakuldset habet. Oli uhke Andresele.

Ei läinud aga kaua, kui suur kureime Metsakurus — nii seda hakati nüüd nimetama — sai teatavaks ka suures külas. Juba ilmuski esimesi uudishimulisi Metsakuru Tooma väikesele õuele ja puges madalasse suitsunud tuppa. Tulid kahetsema hävitust Tooma põldudel, tõid kaasa leivapätsi, liha, võid...

„Näe, suurel põllulgi juba lausa nuhtluseks, mis veel siin, väikesel!“ haletsesid vanaisaleemale. „Jää sihukesele väikesele põllule enam kedagi...“

Aga lõpuks selgus ometi suure küla elanike tõeline külaskäigu põhjus, millele läheneti ääriveeri.

„Teab, kas Andres ajab suurtelt põldudelt samuti kured minema?“ taheti teada. „Kas see peaks ka olema õige või...“

„Eks ta imelik ole!“ venitas vanaisa piipu popsides vastuseks, ilma et oleks pööranud erilist tähelepanu jutu varjatud tagamõttele. „Näe, olin mõisa metsavaht — oli mul hani. Sügisel tõusis teine lendu, läks minema, aga kevadel kuulen korra: rehe all sihin ja kahin, sihukesed hääled ja... noh, vaatan ja — eks olegi: hani tulnud tagasi, toonud paarkümmend endataolist kaasa...“

Aga seekord vanaisa jutt rehe alla tulnud metshanede parvest ei huvitanud suurest külast tulnud inimesi.

„Kui prooviks korraks selle kurega suure küla põldudel?“ muututi juba päris pealekäivaks.

Vanaisa vaidles vastu, naeris suure küla elanike mõtet, kuid andis siis järele — eks näis!

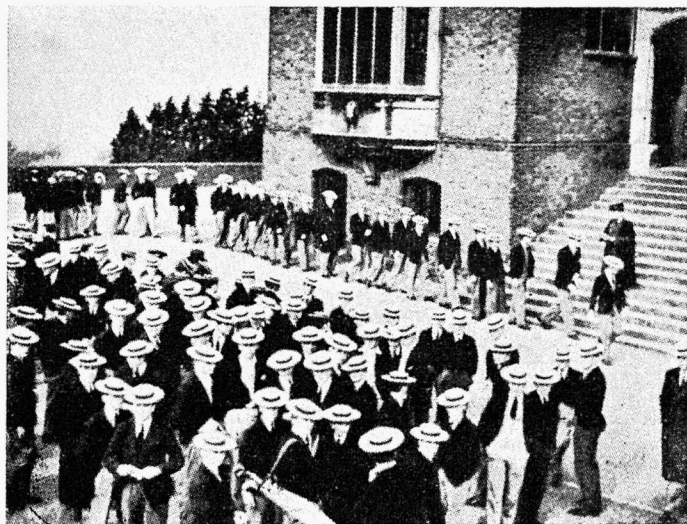
Ja Andres viidi Metsakurust suurde külla. Söödeti vanaisa halli sookurge paar päeva kuski rehe all. Kui siis ilmus jälle kurgede laastav parv kisa ja käraga, viidi Andres kiiresti põllule, kus vabastati esimeste kurgede käratseval lendutõusul. Ent Andres lendas parvega kaasa ainult heinamaadeni, pöördudes sealt Metsakurru. Uuesti korraldati katset — sama tagajärjega. Ja iga kord ilmusid uuesti kureparved suure küla põldudele.

Nii kestis see seni, kuni puud Metsakurus ja ümbruses tõmbusid täiesti kirevaiks, haavad löid hõöguma sügiskullas ja laas ning puud heinamail hakkasid pillutama lehti, jäädes iga päevaga hõredamaks. Raod pisardusid märga, päike käis madalal ja ojake vanaisa kodu lähikonnas, kuhu kevadiste suurvetega ujus jõest

kalu, keda püüti vee alanedes korvidega ja võrgutükkidega, löi üle kallaste. Siis nägime, kuidas rabadest kureparved tõusid lendu, moodustasid teravanurgalisi lennurivisid ja kadusid lõunasse. Viljad olid juba peaaegu kogutud ja kurgedel polnudki enam asja põldudele.

Siis jäeti rahule ka Andres, vanaisa hall sookurg.

Inglismaal, Eton'i kolledžis, on koolipoiste vorm hoopis erinev meil nähtust, nagu näete kõrvaloleval pildil. Praegu on seal nähtavasti vahetund.

Kaunistus tegi

J. Palm

Kopli Juhan koolutas looka. Loogapuuks oli ta võtnud ilusa, siledatüvelise künnapuu, seda rehetare ahju kerisel aurutanud. Puu muutus pehmeks nagu rihm ja paindus loogapakul mõradeta poolkaareks.

„Tugev ta on,“ mõtles Juhan, „sellega võin päris raskeid koormaid vana Võiguga metsast välja vedada.“

Look kuivas mõned päevad, Juhan võttis ta pakult ära, silitas noaga kümmud siledaks, lõi kas küüned sisse ja look oligi valmis.

Tuli pühapäev. Juhan läks harjunud kombe järgi kirikusse, — kuid nüüd juba hobusega, uus look peal. Hobustega sõitis teisigi kirikuteel. Neil aga olid värvitud loogad, mille kaarekülgedelt sätendasid vasksed sildid ja kõrisesid rõngad. Juhanil oli paha tunne: tema Võigu kael rippus alla ja üle selle kaarena värvimata jäme, tahumata look.

„Liiga lihtne ja jäme on küll see look,“ arutab Juhan, „tarvis peenemaks teha.“

Tagasiteel ei peatunud Juhan tavalise kombe järgi kiriku teemaja ees, sõitis otsekohe koju. Seal rakendas ta hobuse lahti ja viis selle karjamaale. Tuppa minnes võttis looga kaasa ja pani esikusse. „Läheb muidu meelest ära,“ arvas ta.

Peale sööki asus ta kohe looka kaunis-

tama. Raius looga hästi peeneks, silus noaga ja kaapis klaasitükiga, löi keskohta rõnga, värvis siis looga mustaks.

„Sain päris korraliku looga,“ sõnas ta oma tööga rahul olles, „pole neil teistelgi palju paremaid ja ega see lai vene look nii väga kena olegi,“ lisas ta enda rahustuseks juurde.

Järgmisel pühapäeval sõitis Juhan jällegi kiriku poole, seekord juba uus look peal. Ka vana Võik nagu teadis seda ja oli, vist rõõmu pärast, märksa elavam.

Kiriku teemaja lähedal paistis teekäänakult tolmupilv.

„Tot, tot, tot,“ kostis pilvest auto müdin. Peagi oli auto Juhanil tee peal otse ees. Ja on nüüd juba möödumas, Võik aga ei taha edasi minna: keerutab, kargab püsti, nii nagu seda tema kahekümneaastased kondid lubavad.

„Oh sa mait!“ kirub Juhan. „Kuhu sa mehe käest ikka pääsed!“ ja tõmbab ohjad pingule.

Võik aga tõuseb kahele jalale püsti ja kaldub siis üle perve kraavi, isegi vankrit järele tõmmates. Käib praksatus — look murdub rõnga kohalt katki. Mööduvad kirikulised: tee veerel on kummuli paisatud vanker, Võik on enda kraavist teisele kaldale välja upitanud ja Juhanil mõlemas käes üks pool looka.

Mäng toas

Leks Ikoon

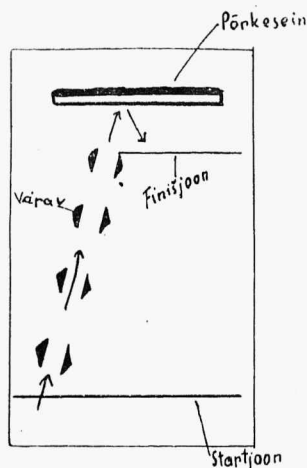
Siin toon mängu, mida võib mängida väga lihtsate ja igäuhele kättesaadavate abinõudega eeskätt just toas — näit. vihmaste ilmadega.

Mänguabinõudeks on õunad. Mäng toimub suuremal laual; võib küll ka põrandal mängida, kuid siis peab see olema kas kaetud puhta riidega või paberiga või piinlikult puhastatud. Siin ei saa määrata kindlaks mänguplatsi suurus, sest olud on igal pool isesugused. Välja suurus pole selle mängu juures ka tähtis, ta olgu vaid ristkülikukujuline. Missugune suurus paras on, näeb igäüks isegi mängu kirjeldusest.

Pooldiagonaalis üle laua asetatakse väravad, mis võivad olla raamatutest, papist või millestki muust moodustatud. Väravate arv võib olla 4—7, nende vahe 15—30 cm. Viimasest väravast tõmmatakse laua otstega paralleelne silmapaistev joon, mis ulatub laua parempoolse ääreni. Laua otsale, viimasest väravast 20—30 cm kaugusele, tuleb asetada kindel sein (tagant toetatud raamatuvirn, lauale naelutatud laudplaat või midagi muud, vt. joon.). Esimesest väravast 5—15 cm kaugusel tuleb tõmmata jällegi joon. Sellest joonest peab laua ääreni olema vastavalt õunte suurusele vähemalt 3—4 õuna läbimõõdu laiune vahe.

Mäng toimub järgmiselt:

Tuleb püüda veeretada õuna esimese joone tagant läbi väravate vastu seina nii, et tagasi-põrkel õun veereks üle viimasest väravast tõmmatud joone. Igäüks teeb seda oma õunaga mitu korda; visete arv tuleb ainult enne mängu kindlaks määrata. Sobivaim oleks vahest 8—15 korda. Iga kordaläinud viske eest arvatakse üks plusspunkt, iga ebaõnnestunud viske eest seevastu üks miinuspunkt. Seeria lõppedes arvatakse miinuspunktid plusspunktidest maha ja saadud arv loetakse mängija punktide arvuks. Kui vahe on alla nulli, loetakse punktid lihtsalt „miinuseks“. Mängu võidab see, kellele jääb rohkem punkte ja ta saab teiste õunad endale. Suurema mängijate arvu juures võib arvestada ka teist, kolmandat jne. kohta. Kahe koha puhul jagatakse võit kolmeks ja $\frac{2}{3}$ saab esimesele kohale tulija, kolme kohaga mängimi-

sel saab esimene $\frac{3}{6}$, teine $\frac{2}{6}$, kolmas $\frac{1}{6}$ jne. Kui kellelgi pole punkte, s. t. kõikidel on „miinused“, saab igäüks oma õuna tagasi. Kui mitmel mängijal juhtub võrdne punktide arv, korraldakse mängu nende vahel.

Mäng tundub lihtsana, aga pole seda siiski nii väga. Sest õun pole täpne kera, mille juures oleneb viske kordaminek vaid käe täpsusest, vaid tuleb tingimata arvestada ka tema laperikkust, mis tunduvalt mõjustab jooksusuunda.

Kellele?

J. Palm

*Vur-vur-vur-vur, vokike,
kop-kop, kedervarreke,
lõng siin jookseb üle lühi, —
varsti villavakk on tühi.*

*Memm teeb lõnga pehmest villast,
kindad koob siis meie Millal',
Sass saab sukad põlvest saati,
siis ei karda talvetaati.*

*Tipa-tapa väike Jütsi
memmelt ootab talvemütsi,
aga armsakene Alli
tahab sooja kaelasalli.*

*Voki vurin, õhtud pikad
mommel murest, hoollest rikkad.
Vur-vur-vur-vur, vokike,
kop-kop, kedervarreke.*

Hool

J. Palm

*Emä ärkab hommikul kell viis,
kooli lähvad temal Ats ja väike Liis.
Askeldades asjad korda seab siis,
õrnusega hüüab: „Tõuske, Ats ja Liis!”*

*Siin on seep ja vesi, kammin Liisi pead,
parandan veel ruttu Atsi rõiva vead.
Eine juba ootab, kohe sööma siis.
Aga veel mul loe laulukest sa, Liis!”*

*Ütleb Liisikene: „Ei ma mäleta,
mu eest kooli minna, ema, võiksid sa!
Sina, ema, koolis, kodus väike Liis,
tunnistusel oleks küll siis number viis.”*

Meie oma kaastöö

Sahisevas metsas

A. Salum, 14-aastane

Heinakuu on lõppemas. Kõikjal kestab soe suvi, kuid siiski on midagi muutunud. Astudes heinamaale silmad kohe, et heina pole, ainult pisike ädal, mis kasvanud oma surnud eelkäija asemele, ning kõrged kuhjad kuivanud tuhmhallide heintega või nende asemel on täidetud palkseintega küünid samasuguste heintega.

Ka Aadu ja Peedu heinamaa on kasvatanud ädalat ning keset noort ädalat seisab samasugune kuhi, kuid siiski märksa väiksem, ainult Peedu kõrgune.

Nii on Peedul ja Aadul ka langenud õlgadelt suur töökoorem — heinategu. Alul näis soodus ilm tulevat, kuid juba teisel päeval hakkas varahommikul pilvitama ning keskpäevaks olid maa ja poiste heinadki märjad. Muidugi võttis peale vihma kuivatamine rohkem aega ja

vaeva, kuid kui tööd tehakse huviga, polegi ta nii raske.

„Ega nüüd heinad küll vist head saanud,“ kurvatses Peedu õhtulauas, kui heinad olid juba kuhjas.

„Pole teie heintel viga midagi, eks jänesed ja kitsedki söö neid hea meelega. Aga minul...“ rahustas isa ja küllap tema juba tunneb igat tööd, mis seoses põlluga.

Töö aga ei jää peaaegu kunagi seisma. Ikka järgneb uus töö äratehtule. Nii poistelgi. Hein on tehtud, kuid nüüd tuleb vedada puud Kure Endelile ja Altmäe Jukule. Juba varakult on poisid metsas. Aga mitte üksinda. Ka Kure Endel ja Altmäe Juku tulid metsa koos Peedu ja Aaduga ning igaüks vedas endatehtud autot taga, tehes ise suuga prr-prr-prr. Oma autode üle tundsid poisid suurt rõõmu, sest kui see kõikudes liikus täislaaditud koormaga mööda metsateed karjateele, siis tunti endid mingi suure autoomanikuna. Suuga vastavat põrinat tehes võis kaugelt arvata, et vist ikka läheb päris auto.

Niimoodi siis veeti neid peenikesi ja lühikesi lepa- ja pajupuid enne Kure Endelile ja pärast Altmäe Jukule. Võeti riidast metsas, laoti autodele, kinnitati endavalmistatud nõoriga, ning siis algas sõit kõikuva puukoormaga sihtpunkti, avati nõõrid ning laoti puud uuesti riita. Nii-

moodi ja mitte teisiti, liikusid pisikesed küttepuid rohelise metsa vilust kas Kure Endeli küdeva väliahju suu ette või Altmäe Juku aiama ja juurde.

Vedu edenes ja keskpäevaks lõppeski. Polnud metsas enam haohunnikute seltsis korrapäraselt laotud puuriitu. Ainult veidi valkjam hein tähistas nende aset.

„Palju siis see kõik maksab?“ küsib töö lõpul Kure Endel.

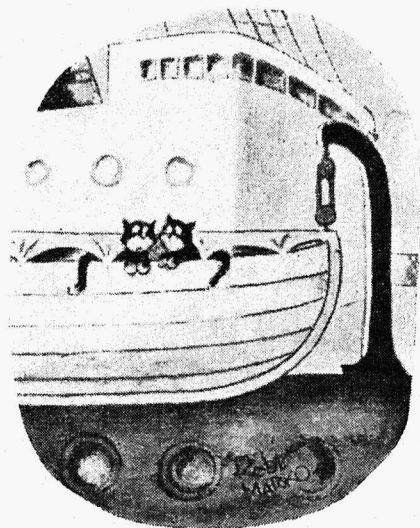
„Puud valmitena maksavad... Oot-oot, viis sülda... kuuskümmend krooni ja vedu... noh, omamehe asi, teeme kokku seitsekümmend viis krooni,“ arvutab Aadu. Endelil on juba isa vana rahakott väljas, kust laob Aadu peole valgeid pabereid, millel lilla tindiga midagi peale kirjutatud. Need on rahad ja neid on valmistanud Altmäe Juku vanem vend, kes lõpetab varsti juba algkooli. Saadud raha peidab Aadu asjalikult taskusse. Samal ajal maksab Altmäe Juku oma osa Peedule, kes uhkustundega toob taskust välja uhiuue kontsakujulise rahakoti, mille esiküljel ilus Toompea lossi pilt. Selle sai Peedu isalt sünnipäevaks möödunud nädalal, ja seal kõlisesid juba mõned rahadki.

Järgmised päevad toovad jälle uut tööd. Kuigi Aadu ja Peedu isa ei pooldanud puude istutamist, sest polnud õige aeg, tahavad poisid seda siiski teha. Käiakse metsas mõned tiirud ringi, siis asuvad poisid tööle. Aadu hakkab labidaga lööma turvast neljakandiliselt lõhki, kuna Peedu metsavaht Peeter Kõivult toodud kõblasega tõmbab turba pahupidi. Nii saadi lõpuks terve vaba plats, kust puud raiutud ning veetudki, täis neljakandilisi musta põhjaga istutamislappe, millel kolmel küljel rohelised ääred. Neljas, lõunapoolne kül aga oli kaetud ümberpööratud turbaga. See töö käis puha, nagu isa oli õpetanud.

„Puhkame ehk pisut, päike on väga palav ja kõrvetab kõvasti,“ arvab Peedu, mida Aadugi heaks kiidab. Ühiselt heidetakse pikali, suletakse viivuks silmad, et väsimusest puhata. Pehme tuul paitab poiste punaseid põski, päike paistab sinna palavalt peale ning lindude lakkamatu siristamine ja puude salapärase sahin kostab poiste kõrvu. Inisedes mööduvad parmud ja kärbsed üle poiste ning mõnel neist on julgust laskuda nende põskedele, kuid ainult viivuks, sest pea tugev raputamine peletab nad kohe eemale.

Peale pikutamist sahiseva metsa all võtavad poisid oma tööriistad. Minnakse tihedamasse metsa ja iga pisem puu, mis teiste varju jäänud, kaevatakse kõigi juurtega välja ja istutatakse valmistehtud platsile. Nii päästetakse kiduramaid puid, mis teiste alla varju jäänuina on määratud surmale, sest niisugune on juba suure looduse seadus, et see, kes väetim, nõrgem, peab alla jääma suurematele, tugevamatele. Elutult maha langedes emakese maa pinnale algab temas kõdunemisprotsess ja ta saab toiduks teistele puudele. Nii olid poisid kuulnud isa ja metsavaht Peeter Kõivu rääkimas. Veidi kurb oli nende meel olnud, sest nii nagu neile elu on ilus ja kallid, on see nende arvates puudelegi. Ja seepärast tohitakse Aadu ja Peedu arvates puid raiuda ning oksid murda vaid hädavajaduse korral, kütteks ja ehitusmaterjaliks.

Kui istutamine lõpule viidud, tuuakse autod kodunt metsa, et viia laiali ülejäänud mulda. Selle viivad poisid enamasti uutele teedele, et oleks mõnusam ja kergem autoga sõita. Kui auto ümber pöördub ja töökohale hakkab liikuma, siis paistavad ilusates ridades pisikesed yiisteist kuuske ja samapalju lehtpuid vastu. Nad tuletavad Aadule ja Peedule meelde, et nende käe läbi on kolmkümmend noort elu päästetud ja nende tööõõm on seda suurem, et nad on tõesti midagi kasulikku teinud.

„Kas sa, Ints, oled ka täiesti kindel, et see laev sõidab Kanaari saartele?“

Lõbus lehekülg

Kohtu ees

Kohtu ees seisab kelm kaupmees. Teda süüdistatakse, et ta olevat inimesi petnud.

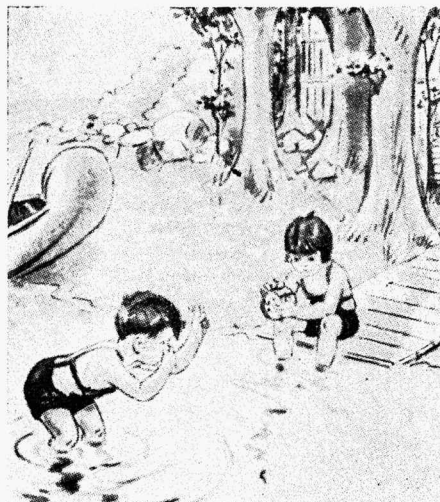
Kohtunik: „Kaebealune, teie olete inimestele müünud mingisugust kärbsemürki. Aga see mürk pole tapnud ühtegi kärbest.“

Kaebealune: „Härra kohtunik, inimesed ei tarvitanud minu mürki õieti. Nemad pritsisid seda tuppä, siis see muidugi ei tee midagi. Aga kärbes tuleb kinni võtta ja mürk talle suhu toppida, siis on ta silmapilk surnud.“

Kohtunik: „Aga lihtsam on ju, kui kärbes juba käes, ta niisama ära surmata.“

Kaebealune: „Ka nii võib.“

Kohtunik: „Siis on siin veel üks teine pettuse lugu. Teie müüsite inimestele mingisugust paberit, mis pidi ilma näitama. Aga tuleb välja, see on päris harilik pakkimispaper.“

„Aga hoia, et sa mind üle viie minuti ei lase vee all olla!“

Kuidas Kuusiku-ema oma poisid paariks minutiks jalust ära saab.

Kaebealune: „Seda küll, härra kohtunik, aga siin on jälle süü inimestes, mitte minus. Paber näitab väga hästi ilma. Kui teete akna lahti ja torkate paberi sealt välja, siis kui paber saab märjaks, sajab vihma. Kui ei saa, siis ei saja.“

Kohtunik: „Aga seda on ju lihtsam niisama aknast vaadata või jälle käsi välja sirutada.“

Kaebealune: „Ka nii võib.“

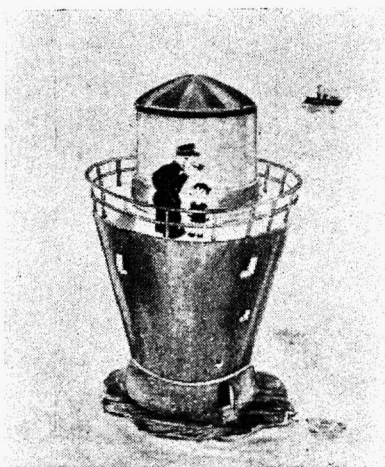
Kohtunik: „Lähetate pettuse pärast kolmeks kuuks istuma.“

Kaebealune: „Ka nii võib.“

Üksmeel

Ema: „Jälle te tülitsete, lapsed. Kas te siis kordagi ei saa olla ühel meelel?“

Juku: „Meie ju oleme ühel meelel, ema. Linda tahab saada suuremat õuna endale ja mina ka.“

Tuletorni vahi poeg: „Isa, luba, et ma lähen alla mängima.“ Isa: „Hea küll. Aga vaata, et sa ei jookse liiga kaugemale.“

Filminurk

Traudl Stark.

Traudl Stark on õieti noorim näitleja Saksamaal. Ta avastati filmi jaoks täiesti juhuslikult. 1935. aastal, kui ta oli vaevalt 5-aastane, külastas ta oma vanematega Viinis messi, kus kõiki osavõtjaid filmiti. Kui film valmis sai, puutus ettevõtjale kohe väike Traudl oma loomuliku käitumisega silma. Tehti veel paar prooviülevõtet ja et need leiti täiesti sobivad olevat, palgatigi ta filmi. Traudli esimene film oli „Tema tütar on Peeter“, mis sai väga suure edu osaliseks ja mis meilegi kõigile meeldis. Järgnesid „Peeter lumes“ ja „Mereväe lemmik“. Viimane jooksis meie kinodes alles käesoleval suvel. Praegu on Traudliga valmimisel juba uus film, „Printsess Sissy“, kus ta mängib Preisi kuninganna ristitütart, kes päästab suurest hädast tsirkuse artistide perekonna, kes õnnetu juhtumuse tõttu on sattumas viletsusse.

Traudli isa on lennuväe ohvitser, ema aga valvab hoolega järele, et tütar ei läheks suure edu tõttu upsakaks ega edevaks, mis kõige suurema ande võib ära rikkuda. Väljaspool filmi armastab Traudl täpselt sedasama, mis teisedki lapsed — igasuguseid rõõmsaid mängu, suplemist ja jäätist.

Traudl mängib Viini tänaval hobust.

Koduloomad filminäitlejateks

Oleme kõik näinud filmis loomi kaasa mängimas ja tihtigi imestanud, kuidas nad ometi seda kõike oskavad teha. Muidugi ei aimagi meie, kuipalju vaeva nende väljaõpetamisel tuleb näha, enne kui nad on esinemiskõlvulised. Kõige kergem on muidugi koerte ja hobustega. Neist paistab mõnigi vahel olevat targem kui paljud inimesed. Muidugi ei saa igat Muri või Sukut filmitäheks välja õpetada, selleks peab loomal andi olema, nagu see on inimestegi juures nõutav. Kassidega on lugu juba raskem. Need loomad ei taha ju kunagi, et neile midagi õpetataks. Nad mängivad ju küll üks või teine

kord kaasa, aga see mäng seisab peamiselt selles, et kass lamab kuski ahjumüüri ja magab. Vahel laseb end vastumeelse näoga sülele ka võtta ja see on kõik. Sääraseid ülesandeid neile anda, nagu näiteks koertele, on päris võimatu. Kes aga jälle õige hästi lasevad endid välja õpetada, need on hiired, missugused loomad küll õieti koduloomade hulka ei kuulu, kuigi nad elavad meie sahvris. Ameerikas on koguni paar hiirt, kes esinevad kontsertidega sealsetes raadio-ringhäälingutes. Kuivõrra nende „laulmine“ aga meie hiirte piiksumisest kõrgema kunstiväärtusega on, pole teada.

Vasemal: Uus klubiliige Vaike Toomsalu (istub) oma väikese õega Võrust.

Paremalt: Neli tublit „Päikese“ sõpra Leisist. Tagant ettepoole: Uno, Simmu, Vello ja Hilmo. Peale Hilmo on kõik noorkotkad. Uno soovib kirjavahetust väliseestlasega, kes olgu 12 a. vana.

„PÄIKESE“ joonistusvõistluse tulemused.

„Päikese“ joonistusvõistluse auhinnad langesid „Päikese“ lugejate otsusel järgmiselt:

I auhind: 15-kroonine raamatukogu — pilt nr. 11 (ilm. „Päike“ nr. 8), E. Kuusik, Tartumaal (sai 834 häält).

II auhind: 10-kroonine raamatukogu — pilt nr. 9 (ilm. „Päike“ nr. 7), Mai Kirs, Viljandimaal (sai 627 häält).

III auhind: 5-kroonine raamatukogu — pilt nr. 3 (ilm. „Päike“ nr. 5), A. Salum, Võrumaal (sai 432 häält).

Hääletajate vahel otsustas Õnehaldjas jagada välja üllatuspreemiatena kolm toredat raamatut Micky-hiire seiklustest. Need langesid järgmiselt: 1) Jaan Nööp, Tartu; 2) Silvia Tui, Tallinn; 3) E. Rimmel, Narva.

Osavõtt joonistusvõistlusest oli väga elav. Loodame, et ka meie praegu toimuvale fotovõistlusele kõik „Päikese“ sõbrad niisama suure innuga kaasa löövad ja et „Õnehaldjas“ selle tõttu jälle peab paar päeva kibedasti pead murdma preemiate kallal.

Järgmises numbris toome joonistusvõistluse auhinnasaanute pildid ja millega nad muidu tegelevad. Palume asjaosalisi sel puhul oma fotod ja ligemad eluloolised andmed saata toimetusele hiljemalt 5. oktoobriks.

„PÄIKESE“ fotovõistlus.

Käesolevas „Päikese“ numbris avaldame jälle neli fotovõistlusest osa võtvat pilti. Sellega saab neid eelmistega kokku kaheksa. Nüüd siis, „Päikese“ lugejad, vaadake hoolega järele, missugune neist on teie arvates kõige paremini õnnestunud foto ja saatke meile oma otsus hiljemalt 5. oktoobriks.

„PÄIKESE“ halloo-mehe uus küsimus.

Missugune meil ilmunud noorsoo- või lasteraamatutest meeldib teile kõige rohkem ja mispärast?

Käesolevale küsimusele võite vastata ka natuke pikemalt. Vastused palume saata hilje-

malt 20. oktoobriks. Kes enne 5. oktoobrit oma vastuse ära saadab, selle oma avaldame oktoobri- numbris, kes aga hiljemaks jääb — novembri- numbris.

„PÄIKESE“ ringhääling.

Siinkohal halloo-meess jätkab eelmises numb- ris alustatud vastuste toomist ringküsimatele „Päike“ nr. 7, juuli 1938:

2) Mulle meeldib kõige enam jalgratta-sõit, suusatamine ja ujumine.

Heiki.

1) Hirmu tundsin kõige rohkem siis, kui katki tegin tuliuue lambikupli. Kartsin nimelt vitsakimpu. Noh, ja mida ma kartsin, see tuligi.

2) Pallimäng.

Reburõigas.

1) Siis, kui pikne naabertalus aida löi põlema.

2) Igasugune spordiala on huvitav.

XY.

1) Esimesel koolipäeval. Kartsin, et ma koolis hakkama ei saa.

Ats.

1) Kartsin kõige rohkem esimest rongisõitu.

2) Jalgpall on minu arvates täitsamehe sport.

Jaan Värav.

1) Ühel tuulisel päeval läksime naabermajja mängima. Teisel korral hakkasime näitemängu tegema. Tegelased, nende hulgas ka mina, läksid teise tuppa endid vastavalt riietama ja ainult Vello ning naabripoiss Juku jäid teise tuppa. Äkki kostis toast karjatus. Jooksime ruttu vaatama. Leidsime, et väike Vello oli kadunud ja lahtised aknad märkisid ta teed. Akna alt leid- sime punase tuttmütsi, kuid Vellost ei jälgegi. Jooksime koju ja rääkisime sellest vanemaile, kes hiljemini Vello koju tõid.

Selgus, et allkorral elav jaoskonnaarst nägi allaveerevat last, viis ta ruttu tuppa ja andis esimest abi. Kaua aega püsis Vello seljal sinine lapp ning ema kartis, et küür hakkab kasvama. Kuid polnud midagi — praegu on ta terve nagu purikas, kuid lahja nagu surmakutsar. Hiljemini

„Päikese Klubi“ liige ja ka juba kõigile tuntud kaastöö- line Edgar Leis. Elab Kanepis. Lõpetas käesoleval aastal Kanepi VI-klassilise algkooli. Eriharrastusteks on sport ja kirjandus. Tõid on ka varemini avaldanud „Õpi- laslehes“ ja tulnud loominguvõistluste mitmekordseks laurcaadiks.

olen teda kolm korda veereservuaarist välja tõmmanud, täiesti ilma hirmuta.

2) Minule meeldib kõike rohkem odaheide, kuid ise ma harrastan kõrgushüpet ja pikamaa- jooksu.

Türgi Pipar.

1) Mina tundsin kord väga suurt hirmu — siis kui läksin kord matkates üle ühest vanast sillast ja kui jõudsin selle keskele, hakkas sild järsku ragisema ja kõikumama. Heitsin siis kõhuli maha ja roomasin niiviisi õnnelikult teisele poole.

2) Mulle meeldib väga käsipall. Taon seda suvevaheajal päevad läbi.

Valli Tartust.

1) Mina tundsin kangesti hirmu siis, kui meie naabermaja põles. Aga meie maja põlema ei läinud.

2) Mulle meeldib ujumine. Olen vees alati niikaua, et muutun siniseks.

Oaõis.

Klubiliige Leo Põldmaa Valjalast, Saaremaalt.

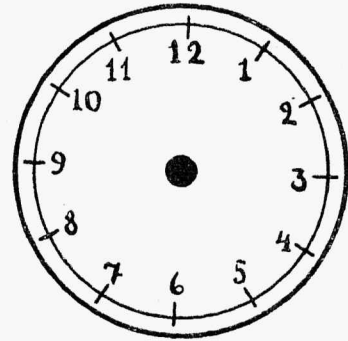

Mõista, mõista, mis see on!

Mis kell on?

Numbrid, millele praegusel silmapilgul näitavad kellaosutid, annavad kokku 14. Suur osuti jõuab kümne minuti pärast sinna, kus praegu seisab väike. Mis kell on?

Kas on üksainus lahendus või võib neid ka rohkem olla?

Kui lootsik on liiga väike.

Kolm matkajat tulid jõe äärde, kus asjatult otsisid ülepeäsu. Et kõige lähem sild, nagu üks kalamees juhatas, pidi asetsema tunni tee võrra eemal ja matkajad ei tahtnud nii kaugele oma teest kõrvale minna, palusid nad kalurit, et see viiks nad üle jõe. „Seda teeksin meeleldi,“ ütles kalur, „aga mu lootsik on nii väike, et rohkem ta ei kanna kui ainult üht täiskasvanud inimest. Kahega ta mängib juba allveepaati. Aga oodake — nüüd tuli mulle meelde, kuidas hakkama saame. Minu mõlemad vennapojad, tublid poisid, kes hästi sõuavad, aitavad meid hädast välja.“ Ta hõikas poisikesed sinna. Kui mitu korda pidi nüüd lootsik üle jõe sõitma, kuni matkajad kõik sealpool, poisikesed jälle siinpool jõe tagasi olid?

Silpmõistatus.

1	2	3	4	5

gi — kaan — ri — ja — ri — jõ — tu — ha —
ma — ki — ri — ma — ke — ba — ja — pa —
raa — ku — kau — a.

Silpidest tulevad moodustada neljasilbised sõnad ja need paigutada juuresolevasse kasti ülalt alla. Sõnade tähendused: 1. Eesti noorsookirjanik. 2. Suuräri. 3. Ilma milleta raamatut nimetatakse kapsaks. 4. Trükitoode, mis ilmub perioodiliselt tavaliselt kord või paar kuus. 5. Taim, mis saanud oma nimetuse ühe meie tuntuma kodulinnu peaehtest.

*

Meil oli ilus väike, must koer. Kuidas oli koera nimi? See on siin juba ära öeldud.

*

Treppmõistatus.

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									

aaaa — b — eeee — g — hh — iii — k — l —
mmm — nn — p — sss — ttt — uuuuu.

Neist tähtedest tuleb kõrvalolevasse treppi paigutada vasemalt paremale järgmised sõnad: 1. Konsonant. 2. Valuhüüe. 3. Annab sooja. 4. Ese, millel istutakse. 5. Külvatakse mulda. 6. Mehe nimi. 7. Eesti kangelane. 8. Mitte mäletama. Esimesed tähed ülalt alla annavad Eesti linna nime.

Tikumõistatus.

Ats ja Anni mängisid laua ääres. Ats ladus lauale ritta viis tikku, niiviisi:

Siis ütles ta Annile:

„Tee nendest viiest tikust kaheksa, siis saad minult kaks õuna.“

Anni tahtis kohe viiele tikule veel kolm tükki juurde lisada, aga Ats ütles, et nii ei tohi. Siis tahtis Anni mõned tikud pooleks murda, aga Ats ütles, et ka nii ei tohi.

„Kuidas ma siis saan?“ küsis Anni.

„Mõtله järele,“ ütles Ats.

Anni mõtleski järele ja järsku lõi ta nägu rõõmsaks. Ta oli selle leidnud. Kuidas tegi Anni viiest tikust kaheksa?

Käesoleva numbri mõistatuste lahendajate vahel jagab Õnehaldjas järgmised auhinnad: 1) Sirklikast. 2) Taskuraamat. 3) Sulenuga. Lahendused palutakse saata hiljemalt 5. okt. „Päikese“ toimetusse, Tallinn, pk. 462.

„PÄIKE“ ilmub üks kord kuus. Tellimishinnad: 12 kuud — kr. 3.50, 6 kuud — kr. 1.80, 3 kuud — kr. 0.90. Välismaale: 12 kuud — kr. 5.50, 6 kuud — kr. 3.—, 3 kuud — kr. 1.50. Kuulutuste hinnad: sisemised kaaneküljed — 1/4 lk. kr. 100.—, viimane kaanekülge kr. 120.—. Tekstis: 1/4 lk. kr. 140.—, 1/2 lk. kr. 70.—, 1/4 lk. kr. 35.—. **Kuulutusi** võtab vastu reklaamkeskus „Reka“, Tallinn, V.-Posti 1, ja abitalitus Tartus, Suurturg 15—1.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Tigane. Peatoimetaja ja väljaandja K. S. Einer. **Kirjastus „Kuldkiiri“.** Posti jooksev arve nr. 737. Toimetus ja talitus: Tallinn, Endla 52-a — 1. **Tel. 410-47.** Abitalitus: Tartu, Suurturg 15. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja ajakirjandusekontorid. — Tarvitamata käsikirjad tagastatakse, kui neile on juurde lisatud vastaval arvul postmarke.

Postiaadress: „Päike“, Tallinn, pk. 462.

Eelmises numbris ilmunud ristsõnamõistatuse lahendus.

Vasemalt paremale: 1. Linda. 4. Taani. 7. Lee. 8. Või. 9. Uks. 10. Kongo. 13. Setu. 15. Omsk. 17. Re. 18. Pp. 19. Tuli. 21. Esik. 23. Kalur. 26. Nõõ. 28. Onn. 29. Tee. 30. Oinas. 31. Saaga.

Ülalt alla: 1. Levis. 2. Nui. 3. Aldo. 4. Telg. 5. Adu. 6. Iisak. 10. Kurik. 11. No. 12. Ooper. 14. Emu. 16. Sai. 19. Tango. 20. Ll. 22. Kunda. 24. Ants. 25. Unes. 27. Õun. 28. Oda.

Eelmises numbris ilmunud ristsõnamõistatuse lahendajate vahel jagas Õnehaldjas auhinnad järgmiselt: 1) Pliiatsiteritaja — J. Mets, Tartumaa; 2) karp värvipliitseid — H. Järv, Tallinn.

J. K. Paides. „Heinaritsikas reisib“ peab jääma järge ootama, kuna meil juba ilmub kaks järgnevat juttu.

E. L. „Petseri kloostri“ tuleb, kui ruumi jääb, järgmisse numbrisse.

E. V. Tallinnas. „Enne suurt päeva“ jäi kahjuks siiski hiljaks.

V. K. Tallinnas. „Pisarate-kausikene“ ja „Kassikene ja imevardad“ on ju ilusad jutukesed, aga natuke vanamoodsad. Kindlasti on ajakiri või raamat, kust te nad tõlkisite, pärit vähemalt käesoleva sajandi algusest. Kui jälgite praeguseid laste-ajakirju, olgu oma või välismaa omi, siis näete, et sääraseid vähese sentimentaalsusega pipardatud asju enam kuski ei tarvitata.

Rex Pärnus. Oleks väga kena, kui töötaksite „Setudest ja nende lastest“ veel kord ümber. Esimest osa, mis kirjeldab setude elu, oleks huvitav lugeda natuke pikemalt.

Mispärast tellime endile „PÄIKESE“?

Sellepärast, et „Päike“ on laste ja noorte moodsalt toimetatud ajakiri, mille kaastöolisteks parimad noorte kirjanikud ja kunstnikud, pannes suurt rõhku sisu valikule, tuues uuendusi ja täiendusi igas numbris, kusjuures lugejate oma kaastöö leiab sooja vastuvõttu.

Sellepärast, et „Päike“ on suurim laste ajakiri, tuues rikkalikku lugemismaterjali, jutustisi, vesteid, „Päikese Klubi“, vastavaid erinurki, mõistatusi ja nii palju pilte, nagu seda pole isegi paljudes täiskasvanute ajakirjades.

Sellepärast, et „Päike“ oma suure kausta ja rikkalikkude illustratsioonide juures pole sugugi kallis, võrreldes teiste ajakirjadega.

Sellepärast, et „Päike“ toob mitmevärvilise kaanepildi, jagab pidevalt tellijate ja mõistatuste lahendajate vahel kinke ning korraldab auhindadega võistlusi.

Sellepärast, et „Päike“ tuleb tellides palju odavam ja tellijail on võimalus osa võtta kõigist võistlustest ja preemiatega jagamistest.

Sellepärast tellime „Päikese“, mida varem, seda parem!

Tellida võib „Päikest“ igast kuust alates 3-ks, 6-ks ja 12-ks kuuks!!!

Juhul, kui tellija pole 4 päeva jooksul pärast ilmumist ajakirja kätte saanud, palume kohe teatada talitusele.

Tellige „Päike“ 1. oktoobrist alates !!!

Ar 9388

Päike

1.-

V 60
1

GRAAFILINE KUNSTIASUTUS
O/Ü „ILUTRÜKK“
 VALMISTAB PARIMAT PARIMAST
TRÜKITÖÖDE ALAL
 TARTU / VÕIDU 30 / TELEFON 75

ILMUS TRÜKIST
 DR. A. REIMAN'I
EMA KÄSIRAAMAT

LASTE TERVISHOIU, TOITMISE JA
 KASVATUSE ALAL.

Hind broš. kr. 3.60,
 köites kr. 4.85.

Suures formaadis, heal paberil, üle 300 lk., hulga sisuselgitavate piltide ja nägusa kaanega.

Raamat on kaunimaks kingiks igas perekonnas.

Kirjastus „Kuldkiri“, Tallinn, pk. 462. Posti jooksev arve 737.
 Tartu esindus Suurturg 15-1, avatud 10-2.